

CONSILIUL EUROPEI

COMITETUL DE MINIȘTRI

Recomandarea Rec(2006)5

a Comitetului de Miniștri către Statele membre ale Consiliului Europei cu privire la Planul de Acțiune pentru promovarea drepturilor și a deplinei participări a persoanelor cu dizabilități în societate: îmbunătățirea calității vieții persoanelor cu dizabilități în Europa 2006-2015

*(Adoptată de Comitetul de Miniștri la 5 aprilie 2006
la cea de-a 961-a reuniune a Delegațiilor Miniștrilor)*

Comitetul de Miniștri,

Revăzând Rezoluția (59) 23 din 26 noiembrie 1959 referitoare la extinderea activităților Consiliului Europei în domeniul social și cultural;

Având în vedere Rezoluția (96) 35 din 2 octombrie 1996 de revizuire a Acordului Parțial în domeniul social și al sănătății publice, prin care s-au modificat structurile Acordului Parțial și hotărând să continue, pe baza regulilor revizuite care le înlocuiesc pe cele stabilite prin Rezoluția (59) 23, activitățile susținute până acum și dezvoltate prin această Rezoluție vizând, între altele, integrarea persoanelor cu dizabilități în societate, în vederea definirii și implementării la nivel european a unui model de politică coerentă pentru persoanele cu dizabilități, bazat pe principiile deplinei cetățenii și vieții independente, implicând eliminarea barierelor împotriva integrării, indiferent de ce natură sunt, psihologice, educaționale, familiale, culturale, sociale, profesionale, financiare ori arhitecturale;

Considerând că scopul Consiliului Europei este de a realiza o uniune mai strânsă între membrii săi și că acest scop poate fi urmărit, în mod deosebit, prin adoptarea unor reguli comune în politicile ce țin de domeniul dizabilităților, care au ca obiectiv promovarea protecției drepturilor politice, civile, sociale, culturale și la educație;

Ținând cont de Convenția pentru Protecția Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (ETS Nr.5);

Ținând cont de principiile consacrate de Charta Socială Europeană – revizuită (ETS Nr. 163), și anume dreptul persoanelor cu dizabilități la independență, integrare socială și participare la viața comunității;

Având în vedere Regulile Standard ale Națiunilor Unite privind Egalizarea Șanselor pentru Persoanele cu dizabilități, 1993;

Având în vedere Clasificarea Internațională a Funcționării, Dizabilităților și Sănătății (CIF) a Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), 2001;

Ținând cont de Convenția referitoare la Reabilitarea Vocațională și Angajarea în Muncă (a persoanelor cu dizabilități) a Organizației Internaționale a Muncii (ILO) (Nr. C159), 1983 și care corespunde Recomandărilor ILO cu privire la Reabilitarea Vocațională și Angajarea în Muncă (a persoanelor cu dizabilități) (Nr. R168), 1983;

Ținând cont de Recomandarea Nr. R (92) 6 a Comitetului de Miniștri ai Statelor membre referitoare la o politică coerentă pentru persoanele cu dizabilități;

Ținând cont de Declarația ministerială cu privire la persoanele cu dizabilități, numită „Să progresăm către deplina participare ca cetățeni”, adoptată în cea de-a doua Conferință Europeană a Miniștrilor responsabili de politicile de integrare pentru persoanele cu dizabilități ce a avut loc la Malaga (Spania), între 7 și 8 mai 2003;

Ținând cont de Planul de Acțiune a celei de a 3-a Întruniri a Șefilor de State și Guverne a Consiliului Europei (CM – 2005 - 80 final), adoptat la Varșovia la 17 mai 2005, care a avut rolul major de a pune în evidență principalele responsabilități ale Consiliului Europei pentru următorii ani;

Ținând cont de Recomandarea 1592 (2003) a Adunării Generale a Parlamentului Consiliului Europei „Dreptul la incluziune socială a persoanelor cu dizabilități”;

Confirmând universalitatea, indivizibilitatea și interdependența drepturilor omului, a libertăților fundamentale și a nevoilor persoanelor cu dizabilități de a avea garantat dreptul la angajare fără nici o discriminare;

Considerând că proporția estimată a persoanelor cu dizabilități din totalul populației din Europa este de 10-15% , principalele cauze ale dizabilității fiind bolile, accidentele și condițiile precare ale persoanelor în vârstă, și că acest număr al persoanelor cu dizabilități se așteaptă să crească ca urmare a creșterii speranței de viață;

Considerând că eșecul în promovarea drepturilor cetățenilor cu dizabilități și a asigurării egalității de șanse este o violare a demnității umane;

Considerând că asigurarea egalității de șanse pentru membrii tuturor grupurilor din societate contribuie la securizarea democrației și a coeziunii sociale;

Convinși de faptul că drepturile umane au la bază asigurarea integrării și participării depline a persoanelor cu dizabilități în societate și că acestea trebuie încorporate în toate politicile sectoriale la nivel internațional, național, regional și local;

Accentuând necesitatea luării în considerare a problematicii handicapului în toate sectoarele printr-o serie de politici coerente și de acțiuni coordonate;

Recunoscând îndeplinirea activității Comitetului Consiliului Europei de Readaptare și Integrare a Persoanelor cu dizabilități (CD-P-RR) de schițare a Planului de Acțiune pentru persoanele cu dizabilități;

Subliniind importanța stabilirii unui parteneriat cu organizațiile neguvernamentale pentru persoanele cu dizabilități în implementarea și urmărirea Planului de Acțiune pentru persoanele cu dizabilități;

Recomandă guvernelor Statelor membre, luând în considerare specificul lor național, regional sau local, și responsabilitățile corespunzătoare:

- a. să integreze în politicile, legislațiile și practicile proprii, principiile enunțate și să implementeze acțiunile preconizate în Planul de Acțiune al Consiliului Europei pentru promovarea drepturilor și a deplinei participări a persoanelor cu dizabilități în societate: îmbunătățirea calității vieții persoanelor cu dizabilități în Europa 2006-2015, cum apare în anexă la aceasta recomandare ;
- b. să promoveze implementarea și aplicarea Planului de Acțiune pentru persoanele cu dizabilități al Consiliului Europei 2006-2015 în arii care nu sunt sub directă responsabilitate a autorităților publice, dar unde acestea au o anumită putere sau pot să joace un anumit rol ;
- c. să asigure diseminarea cât mai vastă a acestei recomandări către toate părțile implicate, de exemplu prin campanii de conștientizare și prin cooperarea cu sectorul privat și cu societatea civilă, implicând în mod deosebit organizații neguvernamentale reprezentative ale persoanelor cu dizabilități.

**Planul de Acțiune al Consiliului Europei
pentru promovarea drepturilor și a deplinei participări a persoanelor cu dizabilități în societate:
îmbunătățirea calității vieții persoanelor cu dizabilități în Europa 2006-2015**

Cuprins

1. Rezumat
 2. Introducere
 3. Liniile de acțiune:
 - 3.1. Linia de acțiune nr. 1: Participarea la viața politică și publică
 - 3.2. Linia de acțiune nr. 2: Participarea la viața culturală
 - 3.3. Linia de acțiune nr. 3: Informarea și comunicarea
 - 3.4. Linia de acțiune nr. 4: Educația
 - 3.5. Linia de acțiune nr. 5: Angajarea, orientarea și formarea profesională
 - 3.6. Linia de acțiune nr. 6: Mediul construit
 - 3.7. Linia de acțiune nr. 7: Transportul
 - 3.8. Linia de acțiune nr. 8: Viața în comunitate
 - 3.9. Linia de acțiune nr. 9: Îngrijirea sănătății
 - 3.10. Linia de acțiune nr. 10: Reabilitarea
 - 3.11. Linia de acțiune nr. 11: Protecția socială
 - 3.12. Linia de acțiune nr. 12: Protecția juridică
 - 3.13. Linia de acțiune nr. 13: Protecția persoanelor cu dizabilități împotriva violențelor și a abuzurilor
 - 3.14. Linia de acțiune nr. 14: Cercetarea și dezvoltarea
 - 3.15. Linia de acțiune nr. 15: Creșterea gradului de conștientizare
 4. Aspecte transversale
 - 4.1. Introducere
 - 4.2. Femeile și tinerii cu dizabilități
 - 4.3. Persoanele cu dizabilități care au nevoi ridicate de sprijin
 - 4.4. Copiii și tinerii cu dizabilități
 - 4.5. Îmbătrânirea persoanelor cu dizabilități
 - 4.6. Persoanele cu dizabilități care fac parte din rândul minorităților sau migranților
 5. Implementarea și urmărirea aplicării
 - 5.1. Introducere
 - 5.2. Implementarea
 - 5.3. Urmărirea aplicării
- Anexa 1: Declarația ministerială de la Malaga cu privire la persoanele cu dizabilități "Să progresăm către deplina participare ca cetățeni", adoptată la cea de-a doua Conferință Europeană a Miniștrilor responsabili de politicile de integrare pentru persoanele cu dizabilități, Malaga, Spania, 7-8 mai 2003
- Anexa 2: Texte de referință

1. Rezumat

1.1. Misiune

1.1.1. Declarația ministerială de la Malaga cu privire la persoanele cu dizabilități

În 1992, după prima Conferință a Miniștrilor responsabili de politicile de integrare pentru persoanele cu dizabilități, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a adoptat Recomandarea nr. R(92)6 referitoare la o politică coerentă pentru persoanele cu dizabilități.

Această recomandare influențează de mai bine de zece ani politicile în acest domeniu. Ea stă la baza unor noi programe de integrare care au avut repercusiuni pozitive asupra persoanelor cu dizabilități, atât la nivel național cât și internațional.

De atunci, societatea s-a schimbat remarcabil. Noi strategii, bazate pe o abordare socială fondată pe drepturile omului în problematica handicapului, sunt indispensabile pentru a progresa în următorii zece ani.

În mai 2003, cu ocazia celei de-a doua Conferințe ministeriale ce a avut loc la Malaga, Spania, Miniștrii au adoptat Declarația ministerială de la Malaga cu privire la persoanele cu dizabilități, numită "Să progresăm către deplina participare ca cetățeni".

O strategie adecvată a fost definită în vederea elaborării unui Plan de Acțiune al Consiliului Europei pentru persoanele cu dizabilități, vizând promovarea drepturilor fundamentale ale acestora și ameliorarea calității vieții lor în Europa.

1.1.2. Prezentarea misiunii

Planul de Acțiune al Consiliului Europei pentru persoanele cu dizabilități 2006-2015 urmează să integreze, în următorul deceniu, scopurile Consiliului Europei privind drepturile omului, nediscriminarea, șansele egale, deplina cetățenie și participare a persoanelor cu dizabilități, în politica europeană referitoare la handicap.

Acest Plan de Acțiune vizează stabilirea unui cadru general flexibil și adaptabil în funcție de condițiile proprii fiecărei țări. Trebuie să servească drept "foaie de parcurs" pentru factorii de decizie care elaborează politici, pentru a le permite acestora să conceapă, să adapteze și să pună în aplicare planurile și programele corespunzătoare și strategii inovatoare.

Consiliul Europei se angajează să pună în aplicare Planul de Acțiune pentru persoanele cu dizabilități furnizând tuturor Statelor membre asistență efectivă sub formă de recomandări, consiliere și expertiză.

1.2. Principiile fundamentale și obiectivele strategice

1.2.2. Principii fundamentale

Statele membre ale Consiliului Europei vor continua să lucreze în cadrul nediscriminării și drepturilor omului pentru a îmbunătăți independența, libertatea de a alege și calitatea vieții pentru persoanele cu dizabilități și pentru a ridica nivelul de conștientizare privind handicapul ca parte a diversității umane.

Se va ține cont de instrumentele relevante internaționale și europene, tratate și planuri, în special de proiectul Convenției internaționale a Națiunilor Unite cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități.

„Noua Strategie pentru Coeziune Socială a Consiliului Europei” (2004) subliniază că trebuie să existe angajamente ferme pentru a se asigura exercitarea drepturilor omului pentru persoanele care prezintă un risc ridicat de a deveni vulnerabile, cum sunt copiii și tinerii, migranții și minoritățile etnice, persoanele cu dizabilități și persoanele în vârstă.

Planul de Acțiune pentru persoanele cu dizabilități recunoaște principiul de bază conform căruia societatea are datoria față de toți cetățenii săi de a se asigura că efectele handicapului sunt minime prin susținerea activă a unui stil de viață sănătos, a unui mediu înconjurător mai sigur, a unor servicii de sănătate adecvate, a reabilitării și solidarității sociale.

1.2.2. Obiectivele strategice

Obiectivul cheie al Planului de Acțiune pentru persoanele cu dizabilități este acela de a servi ca instrument practic în dezvoltarea și implementarea unor strategii viabile care să susțină participarea totală a persoanelor cu dizabilități în societate și, în cele din urmă, în reglementarea problematicii handicapului în toate domeniile politice ale Statelor membre. Planul de Acțiune urmărește să vină în întâmpinarea condițiilor specifice fiecărei țări și proceselor de tranziție în care sunt angajate mai multe State membre.

Planul de Acțiune recomandă să se întreprindă acțiuni specifice la nivel național și atrage atenția asupra unor grupuri vulnerabile de persoane cu dizabilități care se confruntă cu bariere specifice și probleme care solicită măsuri transversale.

El încurajează Statele membre să răspundă nevoilor persoanelor cu dizabilități prin furnizarea unor servicii de calitate și novatoare și prin consolidarea măsurilor deja luate în acest sens.

Planul de Acțiune va constitui de asemenea o sursă folositoare de inspirație pentru întreprinderi private, organizații neguvernamentale și alte organizații internaționale. Organizațiile neguvernamentale ale persoanelor cu dizabilități sunt considerate parteneri competenți și experți în dezvoltarea politicilor sociale, care trebuie să fie consultați în procesul de luare a deciziilor cu impact asupra vieții persoanelor cu dizabilități. Implementarea Planului de Acțiune va fi monitorizată și evaluată periodic pentru a identifica progresele la nivel național.

1.3. Linii de acțiune

Planul de Acțiune al Consiliului Europei pentru persoanele cu dizabilități are o vastă arie de acțiune și cuprinde marile domenii de interes pentru aceste persoane. Aceste domenii cheie sunt tratate în 15 linii de acțiune care definesc obiectivele ce trebuie atinse și acțiunile specifice pe care Statele membre trebuie să le implementeze.

Linii de acțiune constituie centrul Planului de Acțiune și acoperă următoarele domenii:

- Nr. 1. Participarea la viața politică și publică
- Nr. 2. Participarea la viața culturală
- Nr. 3. Informarea și comunicarea
- Nr. 4. Educația
- Nr. 5. Angajarea, orientarea și formarea profesională
- Nr. 6. Mediul construit
- Nr. 7. Transportul
- Nr. 8. Viața în comunitate
- Nr. 9. Îngrijirea sănătății
- Nr. 10. Reabilitarea
- Nr. 11. Protecția socială
- Nr. 12. Protecția juridică
- Nr. 13. Protecția persoanelor cu dizabilități împotriva violențelor și a abuzurilor
- Nr. 14. Cercetarea și dezvoltarea
- Nr. 15. Creșterea gradului de conștientizare

Participarea la viața politică și publică (1) și la procesul democratic este esențială pentru dezvoltarea și menținerea unei societăți democratice. Persoanele cu dizabilități ar trebui să aibă posibilitatea de a influența destinul comunității în care trăiesc. De aceea, este important ca persoanele cu dizabilități să-și poată exercita dreptul la vot și să poată participa la activitățile politice și publice.

Pentru a fi pe deplin integrate în societate, persoanele cu dizabilități trebuie, de asemenea, să participe la viața culturală (2) a societății. Trebuie luate măsuri corespunzătoare pentru a asigura persoanelor cu dizabilități posibilitatea de a participa la activități și asociații culturale, pentru a-și dezvolta și utiliza potențialul lor creativ și intelectual, în beneficiul lor și al comunității din care fac parte.

În acest sens, accesul la informare și comunicare (3) este o premisă indispensabilă. Este important ca sursele publice sau private de informare și comunicare să țină seama de necesitățile persoanelor cu dizabilități. Măsuri corespunzătoare trebuie luate având garanția că persoanele cu dizabilități pot primi și împărtăși informația în aceeași măsură ca ceilalți membri ai societății.

Egalitatea accesului la educație (4) este un element de bază pentru asigurarea integrării sociale precum și a independenței persoanelor cu dizabilități. Educația trebuie să acopere etapele întregii vieți, pornind de la educația preșcolară până la educația profesională, deci o învățare permanentă pe parcursul întregii vieți. Structurile educaționale obișnuite, precum și cele specializate trebuie să colaboreze pentru a susține persoanele cu dizabilități în mediul lor de viață. Integrarea în structurile obișnuite poate de asemenea contribui la sensibilizarea persoanelor fără handicap, făcându-le să înțeleagă diversitatea umană.

Angajarea în muncă, orientarea și formarea profesională (5) sunt elementele cheie pentru incluziunea socială și independența economică a persoanelor cu dizabilități. Legislația, măsurile și serviciile sunt necesare pentru a garanta egalitatea șanselor pentru persoanele cu dizabilități în obținerea și păstrarea unui loc de muncă. Accesul egal la angajare trebuie intensificat prin combinarea măsurilor de acțiune pozitivă anti-discriminatorie și menținerea problematicei angajării persoanelor cu dizabilități în toate politicile referitoare la angajare.

Un mediu construit accesibil (6) și fără obstacole încurajează egalitatea șanselor unui trai independent, a implicării în comunitate și a accesului pe piața forței de muncă. Aplicarea principiilor design-ului universal permite crearea unui mediu accesibil persoanelor cu dizabilități, înlăturarea barierelor existente și evitarea creării altora noi.

Dezvoltarea și implementarea accesibilităților în ceea ce privește transporturile (7) la toate nivelurile trebuie să aibă drept rezultat o dezvoltare substanțială a accesibilității serviciilor de transport de pasageri, pentru toate persoanele cu dizabilități. Aceasta este o condiție esențială pentru realizarea independenței, participarea din plin pe piața muncii și participarea activă în comunitate.

Persoanele cu dizabilități trebuie să fie capabile să trăiască pe cât posibil, independent, inclusiv să își poată alege unde și cum doresc să trăiască. Viața autonomă și integrarea socială nu sunt posibile decât în comunitate. Pentru îmbunătățirea vieții în comunitate (8) trebuie puse în practică strategii care să sprijine transferul de la îngrijirea instituționalizată către una bazată pe comunitate, de la locuințele protejate către aranjamente făcute pentru un trai independent. Acest lucru implică de asemenea o abordare coordonată în asigurarea serviciilor de bază și a structurilor de suport centrate pe persoană.

Persoanele cu dizabilități, ca și persoanele fără dizabilități, necesită măsuri adecvate de îngrijire a sănătății (9) și trebuie să aibă acces cu șanse egale la servicii pentru îngrijirea medicală de bună calitate și cu respectarea drepturilor clienților. În această privință, este important ca profesioniștii în îngrijirea sănătății (să fie instruiți) să se concentreze mai mult asupra modelului social al dizabilității.

Pentru prevenirea agravării handicapului, pentru diminuarea consecințelor acestuia și pentru a crește independența persoanei cu dizabilități, trebuie să fie implementate programe de reabilitare (10) comprehensive care includ o paletă largă de servicii accesibile, dar și servicii bazate pe comunitate.

Serviciile furnizate de sistemul de protecție socială (11) – incluzând securitate socială, suport și asistență socială – pot contribui la creșterea calității vieții beneficiarilor. Persoanele cu dizabilități trebuie să poată beneficia de sisteme de protecție socială adecvate ca și ceilalți membri ai societății. Trebuie promovate politici care să favorizeze tranziția la viața independentă și angajare în muncă.

Persoanele cu dizabilități trebuie să aibă acces la un sistem juridic ca și ceilalți cetățeni. Sistemul juridic (12) determină luarea unor măsuri corespunzătoare pentru eliminarea discriminării persoanelor cu dizabilități. Un cadru legal și administrativ adecvat este necesar pentru prevenirea și combaterea discriminării.

De asemenea, societatea are datoria de a preveni și proteja persoanele împotriva abuzurilor și a violenței (13). Politicile trebuie să aibă ca țintă siguranța persoanelor cu dizabilități contra oricărei forme de abuz și violență și să asigure suport adecvat victimelor abuzurilor și violenței.

Cercetarea și dezvoltarea (14), analiza și colectarea datelor statistice sunt esențiale în proiectarea și implementarea unor politici corecte și eficiente. Sursele sigure de informații ajută la identificarea noilor probleme și la găsirea soluțiilor. Este la fel de important să se identifice bunele practici și să se monitorizeze schimbările din societate.

Conștientizarea este obiectivul primordial pe care se clădește întregul Plan de Acțiune. Comportamentul discriminator și stigmatizant trebuie să înceteze și să fie înlocuit printr-o informare accesibilă și obiectivă a consecințelor incapacității și handicapului, în ordinea importanței, pentru o mai bună înțelegere a nevoilor și drepturilor pe care persoanele cu dizabilități le au în societate. Acțiunea trebuie să aibă ca obiectiv

schimbarea atitudinii negative față de persoanele cu dizabilități și promovarea unei abordări integratoare a problematicii privind persoanele cu dizabilități.

1.4. Aspecte transversale

În cadrul populației cu dizabilități a Europei se află persoane cu dizabilități care înfruntă bariere specifice sau o dublă discriminare.

Femeile și fetele cu dizabilități, persoanele cu dizabilități, care necesită un nivel ridicat de sprijin, copiii și tinerii cu dizabilități, persoanele vârstnice cu dizabilități, persoanele cu dizabilități care fac parte din comunitățile minoritare sau din comunități migrante au un mai mare risc de excluziune și, în general, un nivel scăzut al participării în societate.

Femeile și fetele cu dizabilități deseori se confruntă cu obstacole multiple în participarea la viața socială datorită discriminării atât din punct de vedere al sexului cât și al handicapului lor. Situația specială a femeilor și a fetelor cu dizabilități necesită luarea în calcul a dezvoltării unor politici și programe care să vizeze atât handicapul cât și egalitatea între sexe.

Una dintre categoriile vulnerabile de persoane cu dizabilități este aceea care necesită un nivel ridicat de sprijin datorită complexității și severității incapacității. Calitatea vieții acestor persoane depinde foarte mult de disponibilitatea și de calitatea serviciilor specifice adaptate, deseori necesitând un sprijin special. O planificare și o coordonare între autoritățile responsabile, agențiile și serviciile guvernamentale, asigură o adaptare specifică la nevoile acestui grup de persoane.

Copiii cu dizabilități trebuie să beneficieze de aceleași drepturi – cele menționate în Convenția Drepturilor Copilului – și oportunități ca ceilalți copii. Persoanele tinere cu dizabilități fac parte de asemenea dintr-un grup vulnerabil al societății noastre. Ele întâmpină bariere considerabile în accesul la diferite aspecte ale vieții. Trebuie studiată problematica specifică a copiilor și persoanelor tinere cu dizabilități, pentru a proiecta și a implementa politici judicioase în domeniu.

În toată Europa, persoanele cu dizabilități, în special cele ce necesită suport permanent, reprezintă, continuu, provocări pentru societate. Din acest motiv, sunt necesare metode inovatoare în toate domeniile de acțiune socială.

Persoanele cu dizabilități ce provin din rândul minorităților sau migranților întâmpină mai multe dezavantaje datorită discriminării și lipsei de cunoaștere a serviciilor publice. Pentru a găsi soluții la aceste probleme, este necesară abordarea globală și multiplă, care să țină cont de cultura, limba și de nevoile particulare ale acestor grupuri.

Pentru a asigura integrarea în societate a grupurilor de persoane cu dizabilități mai sus menționate e nevoie de un răspuns transversal. Responsabilii în domeniu trebuie să recunoască barierele și provocările întâmpinate de fiecare dintre aceste grupuri și să asigure politici care includ măsuri de recuperare, în acord cu direcțiile de acțiune, să îndepărteze aceste bariere și să asigure pentru fiecare individ o revenire la potențialul maxim. O strategie cu două direcții, prezentul Plan de Acțiune al Consiliului Europei pentru persoanele cu dizabilități și noua Strategie pentru Coeziune Socială (2004), este necesară pentru promovarea dezvoltării politicilor transversale și de integrare.

1.5. Implementarea și urmărirea aplicării

Conform cu principiile fundamentale care sprijină aceste linii de acțiune și aspectele transversale, principiile design-ului universal, calitatea, pregătirea profesională, abordarea globală sunt elementele vitale ale strategiei de implementare a Planului de Acțiune pentru persoanele cu dizabilități. Aplicarea principiilor design-ului universal are o importanță primordială pentru îmbunătățirea accesibilității mediului înconjurător și facilitarea utilizării unor produse. Este, de asemenea, esențial ca toate politicile, acțiunile și serviciile să răspundă unor standarde de înaltă calitate. Existența unei abordări integratoare asupra elaborării de politici și servicii are un important rol în promovarea unei societăți incluzive.

Statele membre au, în principal, ca responsabilitate, implementarea politicilor pentru persoanele cu dizabilități la nivel național, iar în mod particular, implementarea acțiunilor specifice adecvate fiecărei linii de acțiune. Statele membre trebuie să înceapă de la o evaluare a politicilor deja existente și a principiilor care au stat la baza proiectării Planului de Acțiune pentru persoanele cu dizabilități și să identifice ariile în care s-au făcut progrese și cele în care sunt necesare măsuri specifice.

Având la bază această evaluare, Statele membre trebuie să elaboreze strategii pentru ca politicile existente să fie tratat armonizate cu recomandările și principiile Planului de Acțiune pentru persoanele cu dizabilități în acord cu propriile resurse financiare de la nivel național.

Statele membre trebuie să definitiveze și să stabilească parteneriate cu principalii factori implicați, în particular cu ONG-urile care se ocupă de problematica persoanelor cu dizabilități, pentru a implementa și a evalua Planul de Acțiune pentru persoanele cu dizabilități.

Toate organismele și comitetele competente ale Consiliului Europei au fost consultate pentru a asigura diseminarea și implementarea Planului de Acțiune pentru persoanele cu dizabilități.

Comitetul de Miniștri va desemna un organism care să administreze procesul de implementare și care să facă recomandări Statelor membre pentru a analiza în detaliu problemele prioritare specifice. Implementarea Planului de Acțiune pentru persoanele cu dizabilități cere Statelor membre să asigure acestui organism informațiile relevante în mod regulat.

Organismul desemnat va informa periodic Comitetul de Miniștri asupra progreselor înregistrate în implementarea Planului de Acțiune pentru persoanele cu dizabilități.

2. Introducere

2.1. Misiune

Planul de Acțiune urmează să integreze, în următorul deceniu, scopurile Consiliului Europei referitoare la drepturile omului, nediscriminare, șanse egale, deplina cetățenie și participarea persoanelor cu dizabilități, în politica europeană privind handicapul.

Acest Plan de Acțiune prezintă un cadru general flexibil și adaptabil pentru a atinge scopurile propuse în corespundere cu condițiile proprii fiecărei țări. Trebuie să servească drept "foaie de parcurs" pentru factorii de decizie care elaborează politici, pentru a le permite acestora să conceapă, să adapteze și să pună în aplicare planurile și programele corespunzătoare și strategii inovatoare.

Consiliul Europei se angajează să pună în aplicare Planul de Acțiune furnizând tuturor Statelor membre asistență efectivă sub formă de recomandări, consiliere și expertiză.

2.2. Schimbarea paradigmei de la pacient la cetățean

În cursul ultimului deceniu, în Europa s-au produs schimbări politice, economice, sociale și de tehnologie, majore ca importanță. Șansele și provocările legate de mondializare, de dezvoltarea tehnologiilor de informare și comunicare, evoluția tendințelor caracteristice angajării în muncă, șomajului și demografiei, migrațiile și tranzițiile spre economia de piață transformă progresiv regiunea. Un număr mare dintre aceste schimbări au avut consecințe pozitive și au născut speranțe și așteptări în cadrul populației.

Acum nu mai vedem persoana cu dizabilități ca pe un pacient de care trebuie să răspunzi și care nu aduce nimic societății; considerăm că este o persoană care are nevoie să îndeparteze obstacolele pe care le întâlnește în societate, pentru a putea să ocupe locul legitim în calitate de membru deplin și activ al acesteia. Aceste obstacole se referă la atitudini și la obstacolele din mediul fizic, legislativ și din societate. Trebuie să continuăm să acționăm în favoarea unei schimbări de paradigmă substituind viziunii medicale asupra handicapului, o abordare socială bazată pe drepturile omului.

Schimbarea de optică plasează persoana în centrul unei abordări integrate și coerente, care respectă drepturile omului, libertățile fundamentale și demnitatea tuturor persoanelor cu dizabilități. Numeroase țări europene promovează politici active care acordă fiecărei persoane cu dizabilități dreptul de a-și controla singură viața. În același timp, s-a modificat rolul jucat în societate de către organizațiile neguvernamentale, în general, și al celor care reprezintă persoanele cu dizabilități, în special. Acestea au devenit parteneri atât ai guvernanților cât și ai persoanelor cu dizabilități, ca și avocați, furnizori de servicii sau surse de cunoștințe specializate.

Planul de Acțiune trebuie să fie flexibil pentru a ține cont de schimbările tehnologice și de evoluțiile viitoare.

Recentele inovații în domeniul bio-tehnologiei și potențialele lor aplicații suscită preocupări printre persoanele cu dizabilități, care se tem că însuși dreptul la viață ar putea fi pus în discuție. Acest plan se referă la integrarea și participarea deplină și totală a persoanelor cu dizabilități la viața socială ; este motivul

pentru care s-a considerat că nu trebuie incluse aici problemele de ordin medical, cum ar fi diagnosticul prenatal și discriminarea bazată pe handicap în materie de drepturi referitoare la întreruperea de sarcină.

Totuși, nu există îndoială asupra importanței acestor probleme și este esențial să se asigure că persoanele cu dizabilități, prin organizațiile reprezentative, participă la comitetele de etică și bio-etică naționale și internaționale care analizează astfel de probleme.

2.3. Declarația ministerială de la Malaga

Cea de-a doua Conferință a Miniștrilor responsabili de politicile de integrare pentru persoanele cu dizabilități, ținută la Malaga (Spania) în 7-8 mai 2003, dorea amplificarea rezultatelor primei Conferințe ministeriale care a avut loc în 1991 și care s-a finalizat cu Recomandarea nr. (92) 6 a Comitetului de Miniștri referitoare la o politică coerentă pentru persoanele cu dizabilități. Această Recomandare, adoptată de Comitetul de Miniștri în 9 aprilie 1992, influențează de mai bine de zece ani politicile Statelor membre ale Consiliului Europei referitoare la persoanele cu dizabilități și stă la originea politicilor de integrare care au avut efecte pozitive asupra persoanelor cu dizabilități, atât la nivel național cât și internațional. Cu toate acestea, miniștrii au recunoscut că trebuie să se continue acțiunile în problematica handicapului într-un mediu aflat în plină schimbare.

În Declarația ministerială de la Malaga, intitulată „Să progresăm către deplina participare ca cetățeni”, adoptată la Conferință, miniștrii au fixat drept obiectiv principal pentru deceniul următor creșterea calității vieții persoanelor cu dizabilități și a familiilor acestora. Este necesară o nouă strategie care să țină cont atât de modelul social al handicapului cât și de nivelul ridicat de așteptări al persoanelor cu dizabilități și al societății.

Miniștrii au ajuns la concluzia că această strategie trebuie să fie enunțată într-un plan de acțiune conceput pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare față de persoanele cu dizabilități, indiferent de vârsta acestora. Acest plan trebuie să acorde o atenție deosebită femeilor cu dizabilități, persoanelor cu dizabilități cu nevoi ridicate de sprijin și persoanelor cu dizabilități în vârstă, astfel încât acestea să se poată bucura de libertățile și de drepturile lor fundamentale în calitate de ființe umane și cetățeni cu drepturi depline.

2.4. Cadru drepturilor omului

Consiliul Europei și Statele membre vor continua să acționeze în cadrul drepturilor omului și al luptei împotriva discriminării, în scopul protejării persoanelor cu dizabilități împotriva oricărei forme de discriminare și abuz și al realizării de șanse egale pentru persoanele cu dizabilități în toate politicile sectoriale.

Prin elaborarea acestui Plan de Acțiune, Statele membre recunosc influența tratatelor și instrumentelor juridice, a normelor și politicilor în vigoare care apără egalitatea cu privire la drepturi și la felul în care sunt tratate persoanele cu dizabilități. La nivel european, Recomandarea nr. R (92) 6 a Consiliului Europei a constituit un fundament solid. Legislația și programele Uniunii Europene au urmat această cale și Planul de Acțiune al Comisiei Europene va determina modul în care politicile referitoare la persoanele cu dizabilități vor fi concepute și vor fi puse în aplicare în viitor, de către instituțiile europene. Noua Strategie de coeziune socială a Consiliului Europei (2004) subliniază că sunt necesare angajamente ferme pentru a asigura respectarea drepturilor indivizilor și grupurilor sociale care riscă în mod deosebit să devină vulnerabile și să fie marginalizate.

În plus, față de instrumentele europene existente, Regulile Standard ale Națiunilor Unite privind egalizarea șanselor pentru persoanele cu dizabilități, principalele tratate ale Națiunilor Unite în domeniul drepturilor omului, precum și proiectul Convenției internaționale a Națiunilor Unite asupra drepturilor și demnității persoanelor cu dizabilități sunt luate în considerare.

2.5. Obiective strategice

Obiectivul principal al acestui Plan de Acțiune este de a se ajunge la participarea deplină a persoanelor cu dizabilități la viața socială, urmărind abordarea integrată a problemelor referitoare la handicap în toate politicile sectoriale.

Acest plan propune un cadru complet de recomandări precise, suficient de flexibile pentru a putea fi adaptate la situațiile specifice din fiecare țară. Tocmai de aceea, el ține cont de diversitatea geografică, economică, culturală și socială a Statelor membre ale Consiliului Europei și recunoaște că mai multe State membre sunt în prezent angajate într-un proces de tranziție. Acest plan ar trebui să servească de „foaie de

parcurs” pentru factorii politici, în scopul de a le permite să conceapă și să pună în practică strategii în funcție de priorități.

Acest plan va fi util nu numai țărilor care au nevoie să realizeze pentru prima dată un plan național de acțiune pentru integrarea persoanelor cu dizabilități, dar în egală măsură și țărilor care doresc să-și dezvolte politici și programe deja existente în domeniu.

Va ajuta Statele membre să promoveze politici active care interzic discriminarea și care să protejeze dreptul la șanse egale, stabilind metode de recurs adecvate dacă se aduce atingere acestui drept.

Planul de Acțiune încurajează Statele membre să răspundă nevoilor persoanelor cu dizabilități furnizând servicii novatoare de calitate și consolidând măsurile deja existente.

Planul va constitui în egală măsură o sursă de inspirație utilă pentru întreprinderile private, pentru organizațiile neguvernamentale și pentru celelalte organizații internaționale.

Un ultim aspect, dar nu cel mai puțin important, este acela că acest Plan de Acțiune confirmă noțiunea esențială conform căreia persoanele cu dizabilități și reprezentanții acestora trebuie să fie consultate/consultați în calitate de părți implicate în procesele decizionale care au incidență asupra vieții lor, fie că este vorba de a elabora politica națională, fie că este vorba de a lua decizii referitoare la indivizi.

Implementarea Planului de Acțiune va face obiectul unei evaluări periodice pentru a identifica progresele și a împărtăși exemplul bunelor practici. Aceasta va implica în mod necesar mecanisme concrete și viabile pentru a urmări progresele realizate și a evalua rezultatele la nivel național.

2.6. Structură și conținut

Planul de Acțiune acoperă toate domeniile importante referitoare la persoanele cu dizabilități, cum ar fi locuirea, educația, locul de muncă, mobilitatea și sensibilizarea. Liniile de acțiune care sunt în centrul Planului de Acțiune corespund acestor mari domenii.

Planul de Acțiune conține de asemenea aspecte transversale, cum ar fi nevoile specifice femeilor și tinerelor fete cu dizabilități, copiilor și tinerilor cu dizabilități, persoanelor în vârstă cu dizabilități, persoanelor cu dizabilități cu nevoi crescute de asistență și persoanelor cu dizabilități aparținând unei minorități sau unei comunități de migranți.

El ține cont de instrumentele, tratatele și programele europene și internaționale relevante, ca și de evoluția situației referitoare la proiectul Convenției internaționale a Națiunilor Unite asupra drepturilor persoanelor cu dizabilități.

Principiile fundamentale directoare ale acestui Plan de Acțiune includ: non-discriminarea, egalitatea de șanse, independența și participarea deplină și totală a persoanelor cu dizabilități.

El este alcătuit din principii generale și fundamentale, din linii de acțiune, din aspecte transversale, din mecanisme de aplicare și de derulare și de un proces de punere în practică etapizat. Structura sa este stabilă în consecință.

Planul de Acțiune nu conține definiția handicapului. Comitetul consideră, în fond, că această problemă ține de politica națională a fiecărui Stat membru.

De asemenea, Planul de Acțiune nu comportă o linie specifică de acțiune referitoare la prevenție. Prevenția este, în egală măsură, o problemă importantă pentru persoanele cu dizabilități, pentru persoanele fără dizabilități și pentru factorii politici, întrucât efectele handicapului sunt resimțite de persoana în cauză, de familia sa, dar și de societate, în general. Conform Clasificării Internaționale a Funcționării, Dizabilităților și Sănătății (CIF)¹ a OMS, acest Plan de Acțiune, în ansamblul său, încearcă să prevină dezvoltarea limitărilor în activitate și a restricțiilor de participare. Planul de Acțiune recunoaște CIF și încurajează Statele membre să-l utilizeze în calitate de cadru normativ.

Comitetul a considerat că diferitele comisii specializate din cadrul Consiliului Europei ar trebui folosite pentru a urmări progresele tratamentelor medicale, depistarea timpurie a handicapurilor și evoluția politicilor de sănătate publică.

Planul de Acțiune recunoaște principiul conform căruia societatea are aceeași datorie față de toți membrii săi și trebuie să procedeze astfel încât efectele handicapului să fie reduse acționând în favoarea modurilor sănătoase de viață, a mediilor securizante și a solidarității sociale. Aceste probleme sunt abordate în diferitele linii de acțiune, dar în special în cele care se referă la Îngrijirea sănătății și la Readaptare.

2.7. Principii fundamentale

Principiile fundamentale care guvernează acest plan de acțiune sunt următoarele :

- Non-discriminare ;
- Egalitatea șanselor ;
- Participarea deplină a tuturor persoanelor cu dizabilități la viața socială;
- Respectarea diferenței și recunoașterea handicapului în calitate de componentă a diversității umane ;
- Demnitatea și autonomia individului, inclusiv libertatea de a face propriile alegeri;
- Egalitate între femei și bărbați ;
- Participarea persoanelor cu dizabilități la toate deciziile referitoare la viața lor, atât la nivel individual, cât și la nivelul societății în ansamblul său, prin intermediul organizațiilor reprezentative.

2.8. Procedura

Elaborarea Planului de Acțiune a început în cadrul celei de-a 26-a sesiuni a Comitetului de Readaptare și Integrare a Persoanelor cu dizabilități (Acordul Parțial) (CD-P-RR), în octombrie 2003. În scopul facilitării acestui proces, unui grup de lucru, mandatat de CD-P-RR și asistat de un grup de redactare constituit *ad hoc*, i-a revenit responsabilitatea de a elabora acest Plan de Acțiune.

Planul de Acțiune recomandă solicitarea organizațiilor neguvernamentale ale persoanelor cu dizabilități în calitate de sursă de expertiză și parteneriat competent pentru elaborarea politicilor. Astfel, Forumul european al persoanelor cu dizabilități, care reprezintă organizațiile persoanelor cu dizabilități, a jucat un rol important și activ în elaborarea planului.

Toate organele și comisiile competente ale Consiliului Europei au fost consultate în scopul garantării unei mai largi sensibilizări și puneri în practică a Planului de Acțiune prin intermediul oricărei organizații.

3. Liniile de acțiune

Planul de Acțiune prezintă acțiuni specifice într-o serie întreagă de domenii. Reunite, aceste măsuri constituie un cadru complet pentru elaborarea și dezvoltarea politicilor și strategiilor naționale destinate persoanelor cu dizabilități, precum și a politicilor de integrare vizând promovarea participării depline la viața socială.

Liniile de acțiune se sprijină pe Declarația ministerială de la Malaga privind persoanele cu dizabilități, numită „Să progresăm către deplina participare în calitate de cetățeni” (adoptată la cea de-a doua Conferință a Miniștrilor responsabili de politicile de integrare pentru persoanele cu dizabilități, Malaga, Spania, mai 2003), pe Recomandarea nr. R (92) 6 a Consiliului Europei referitoare la o politică coerentă pentru persoanele cu dizabilități și, în general, pe noile dezvoltări intervenite în Europa.

Fiecare linie de acțiune enunță obiective cheie și acțiuni specifice care trebuie să fie implementate de către Statele membre, sub următoarele denumiri :

- Nr. 1. Participarea la viața politică și publică
- Nr. 2. Participarea la viața culturală
- Nr. 3. Informarea și comunicarea
- Nr. 4. Educația
- Nr. 5. Angajarea, orientarea și formarea profesională
- Nr. 6. Mediul construit
- Nr. 7. Transportul
- Nr. 8. Viata în comunitate
- Nr. 9. Îngrijirea sănătății
- Nr. 10. Reabilitarea
- Nr. 11. Protecția socială
- Nr. 12. Protecția juridică
- Nr. 13. Protecția persoanelor cu dizabilități împotriva violențelor și a abuzurilor
- Nr. 14. Cercetarea și dezvoltarea
- Nr. 15. Creșterea gradului de conștientizare

3.1. Linia de acțiune nr. 1: Participarea la viața politică și publică

3.1.1. Introducere

Participarea tuturor cetățenilor la viața politică și publică precum și la procesul democratic este esențială pentru dezvoltarea societăților democratice. Societatea trebuie să reflecte diversitatea cetățenilor săi și să tragă foloase din numeroasele lor experiențe și cunoștințe. Iată de ce este important ca persoanele cu dizabilități să-și poată exercita dreptul la vot și să participe la activitățile politice și publice.

Trebuie făcute eforturi pentru crearea unui mediu în care persoanele cu dizabilități să fie încurajate să participe la viața politică la nivel local, regional, național și internațional. Acest lucru este posibil doar dacă sunt create condiții care să permită fiecăruia să se bucure de drepturile sale politice.

Se constată că, în general, sunt puțini tineri și femei printre persoanele cu dizabilități care exercită funcții reprezentative. În egală măsură, este important ca acestea să fie încurajate să participe și să fie incluse în grupurile reprezentative.

3.1.2. Obiective

- i Favorizarea rapidă a unui mediu în care persoanele cu dizabilități să fie, în egală măsură, membri ai partidelor politice și ai societății civile;
- ii Creșterea participării persoanelor cu dizabilități la toate nivelurile vieții politice și publice – local, regional, național și internațional – astfel încât diversitatea societății să fie reprezentată pe deplin;
- iii Depunerea tuturor eforturilor pentru a încuraja participarea la toate nivelurile sferei politice, a femeilor și tinerilor cu dizabilități, precum și a persoanelor care au nevoi crescute de asistență;
- iv Asigurarea ca persoanele cu dizabilități și organizațiile lor reprezentative să fie consultate și să dețină un rol important în elaborarea politicilor care le interesează.

3.1.3. Acțiuni specifice pe care trebuie să le realizeze Statele membre

- i Să supravegheze ca procedurile și birourile de votare să fie adaptate și accesibile persoanelor cu dizabilități, astfel încât acestea să-și poată exercita drepturile democratice și să autorizeze, dacă este necesar, un dispozitiv de asistență la votare;
- ii Să asigure garantarea dreptului persoanelor cu dizabilități să voteze printr-un buletin secret și, dacă este necesar și numai la solicitare, să autorizeze asistență la votare de către o persoană, la alegerea persoanei cu dizabilități;
- iii Să supravegheze pentru ca nici o persoană cu dizabilități să nu fie privată de drepturile sale de a vota sau de a se prezenta la alegeri datorită handicapului său;
- iv Să se asigure ca toate informațiile referitoare la alegeri să fie disponibile și accesibile în orice format alternativ dorit și să fie ușor de înțeles;
- v Să încurajeze partidele politice și alte organizații ale societății civile să asigure accesibilitatea informațiilor de la reuniunile lor publice;
- vi Să încurajeze persoanele cu dizabilități, în special femeile și tinerii, să se constituie în organizații reprezentative la care să adere, atât în plan local, cât și regional și național, în scopul de a contribui și a influența viața politică la toate nivelurile;
- vii Să încurajeze acțiuni concertate împreună cu persoanele cu dizabilități și cu organizațiile din care acestea fac parte, în aceeași calitate ca și alte grupuri sociale, în cadrul procesului de decizie democratică;
- viii Să examineze punerea în practică a principalelor dispoziții cuprinse în Recomandările Comitetului de Miniștri ai Statelor membre: Rec (2001) 19 referitoare la participarea cetățenilor la viața publică locală, Rec (2003) 3 referitoare la participarea echilibrată a femeilor și bărbaților la luarea deciziilor politice și publice, Rec (2004) 11 referitoare la normele juridice, operaționale și tehnice cu privire la votul electronic și Rec (2004) 15 referitoare la guvernarea electronică.

3.2. Linia de acțiune nr. 2: Participarea la viața culturală

3.2.1. Introducere

Dreptul persoanelor cu dizabilități de a fi pe deplin integrate în societate decurge din capacitatea lor de a participa la viața culturală a acesteia. Pentru a rămâne sau pentru a deveni independente, aceste persoane trebuie să ducă o viață pe cât posibil completă și să se relaționeze cu ceilalți membri ai societății, cu sau fără handicap. Ele au dreptul să participe la activități culturale, recreative, sportive și turistice.

Consiliul European și Statele membre se angajează să țină cont de drepturile persoanelor cu dizabilități atunci când definesc și pun în practică politica lor culturală. Este necesară o acțiune susținută pentru a schimba perspectivele și calitatea vieții persoanelor cu dizabilități, permițându-le accesul și participarea la viața socială și artistică.

Acest obiectiv nu este ușor de atins. Pot fi urmate diverse căi, în ultimă instanță fiind necesară adoptarea unor măsuri legislative specifice care să reflecte conceptul de „amenajări rezonabile”, în special pentru accesul la clădirile vechi, la monumentele istorice și la sediul micilor întreprinderi private. De asemenea, este important ca mass-media să reflecte pe deplin în emisiuni diversitatea societății.

3.2.2. Obiective

- i Luarea măsurilor necesare pentru ca persoanele cu dizabilități să aibă acces la viața culturală locală, regională și națională;
- ii Asigurarea ca persoanele cu dizabilități să participe la activități culturale, recreative, sportive, spirituale și sociale, atât ca spectatori cât și ca actori;
- iii Luarea măsurilor necesare pentru ca persoanele cu dizabilități să-și poată dezvolta și utiliza potențialul creativ, athletic, artistic, spiritual și intelectual, atât în propriul lor interes, cât și în interesul comunității.

3.2.3. Acțiuni specifice pe care trebuie să le întreprindă Statele membre

- i Să încurajeze instituțiile și organizațiile interesate, la nivel național, regional, local și internațional, să creeze literatură și alte forme de informație culturală care să fie accesibile persoanelor cu dizabilități, utilizând pe deplin tehnologia electronică și folosind un stil simplu și ușor de înțeles;
- ii Să invite în mod insistent instituțiile publice și să încurajeze instituțiile private, organismele și ofertanții de servicii interesați să susțină activ participarea persoanelor cu dizabilități la activități culturale, recreative, sportive, spirituale și intelectuale;
- iii Să încurajeze societățile de televiziune și radiodifuziune și industriile creatoare conexe, să facă astfel încât persoanele cu dizabilități să aibă acces la programele televizate, la filme, la teatru și la alte activități artistice, în formate accesibile, cum ar fi subtitrarea, audio-descrierea și limbajul semnelor;
- iv Să stimuleze societățile naționale de televiziune și radiodifuziune și alte industrii conexe din domeniu să publice planuri de acțiune în vederea creșterii numărului de locuri de muncă destinate persoanelor cu dizabilități „în fața și în spatele camerei/ microfonului”;
- v Să încurajeze instituțiile și organismele care se ocupă de cultură, de sport, de organizarea activităților recreative sau de turism să întreprindă cu regularitate activități de instruire pentru sensibilizarea personalului la problematica handicapului;
- vi Să faciliteze accesul persoanelor cu dizabilități la activitățile culturale, sportive, turistice și recreative, de exemplu să-i încurajeze pe ofertanții de servicii să facă accesibile, prin toate mijloacele necesare, localurile și serviciile;
- vii Să întreprindă măsuri specifice pentru ca :
 - legile care protejează drepturile de proprietate intelectuală să nu constituie un obstacol abuziv sau discriminatoriu privind accesul persoanelor cu dizabilități la materialele culturale, respectând în totalitate dispozițiile dreptului internațional ;
 - persoanele cu dizabilități să poată avea acces la statutul de artist și să beneficieze de proprietatea artistică;

- viii Să încurajeze persoanele cu dizabilități să participe la activități, fie că sunt orientate spre persoanele cu dizabilități, fie spre persoanele fără dizabilități;
- ix Să supravegheze ca activitățile sportive și culturale să facă parte integrantă din programele de educație a copiilor cu dizabilități, astfel recunoscându-se rolul pe care îl joacă aceste activități în procesul de socializare.

3.3. Linia de acțiune nr. 3: Informarea și comunicarea

3.3.1. Introducere

Accesul la informație și comunicare este esențial pentru o deplină participare la viața societății. Pentru ca persoanele cu dizabilități să-și poată exercita activ propriile drepturi, să participe la viața societății și să ia deciziile care le privesc, este esențial ca ele să aibă acces la informație prin intermediul sistemelor de comunicație accesibile. Pentru multe dintre persoanele cu dizabilități accesul la informație și comunicare este încă limitat.

Progresele realizate în domeniul informației și comunicării modifică maniera în care cetățenii își administrează propriile relații, afaceri, accesul la servicii și la informație - pe scurt, maniera de comunicare. Printre tehnologiile propuse, putem cita Internetul, facilitățile de comunicare „live”, videotelefonul. Este important ca toți cetățenii să poată beneficia de aceste avantaje și ca nici un grup să nu fie exclus, mai ales persoanele cu dizabilități.

Instituțiile publice au obligația să asigure persoanelor cu dizabilități accesul la informație într-o varietate cât mai mare de formate, răspunzând în acest fel diferitelor nevoi ale acestora. De asemenea, aceste instituții ar trebui să fie adevărate exemple de bune practici pentru sectorul privat și pentru toți furnizorii de servicii pentru persoanele cu dizabilități, convenind să încurajeze adoptarea de bune practici de către ceilalți.

În egală măsură, sistemele de comunicare trebuie să fie accesibile persoanelor cu dizabilități. Sistemele de telefonie, de comunicare prin text sau video constituie bune exemple în acest sens.

Persoanele cu dizabilități ar trebui să fie consultate în legătură cu elaborarea de norme și de modul de realizare ale noilor sisteme de comunicare și de informație.

Pentru ca societatea noastră să devină cu adevărat o societate integratoare, persoanele cu dizabilități trebuie să poată utiliza sistemele de informare și de comunicare ca toți ceilalți membri ai societății.

3.3.2. Obiective

- i Luarea de măsuri imediate pentru ca persoanele cu dizabilități să poată căuta, primi și comunica informații ca toți ceilalți membri ai societății;
- ii Utilizarea mai bună a potențialului noilor tehnologii pentru a îmbunătăți autonomia și interacțiunea persoanelor cu dizabilități în toate sectoarele vieții sociale.

3.3.3. Acțiuni specifice pe care trebuie să le întreprindă Statele membre

- i Să ofere informații de ordin administrativ persoanelor cu dizabilități, în formate și cu ajutorul tehnologiilor accesibile, ținând cont de nevoile generate de diversele deficiențe (de exemplu, materiale în format Braille, casete audio sau versiunea “ușor de citit”);
- ii Să realizeze activități de instruire și alte măsuri pentru încurajarea persoanelor cu dizabilități să utilizeze tehnologiile de informație și de comunicare;
- iii Să facă posibil ca toate instrumentele de învățare *on-line* să fie accesibile persoanelor cu dizabilități, asigurând conformitatea lor cu normele de accesibilitate existente;
- iv Să accepte utilizarea de către persoanele cu dizabilități, în relația cu administrația, a limbajului mimico-gestual, a scrierii Braille și a altor moduri și mijloace de comunicare (aici înțelegând serviciile *porteparole*). La cerere, o persoană cu dizabilități ar trebui să fie pusă în temă cu reuniunile și conferințele, astfel că ar trebui redactat rezumatul dezbaterilor în termeni simpli;

- v Să facă sistemele de comunicare mai accesibile persoanelor cu dizabilități, datorită noilor tehnologii, cum ar fi comunicarea prin text;
- vi Autoritățile și alte organisme publice să facă informațiile și sistemele de comunicare accesibile persoanelor cu dizabilități, aici înțelegând propriile lor site-uri web care vor trebui să fie în conformitate cu liniile directoare internaționale în materie de accesibilitate;
- vii Să încurajeze toate organismele private, în special cele care beneficiază de finanțări publice, să facă informațiile și sistemele de comunicare accesibile pentru persoanele cu dizabilități;
- viii Să încurajeze dezvoltarea, producția și difuzarea tehnologiilor de acces la informație și la comunicare la un preț accesibil;
- ix Să promoveze aplicarea principiilor design-ului universal la toate sistemele tehnologice noi de informare și comunicare;
- x Să pună în practică recomandările Rezoluției ResAp(2001)3 „Spre drepturi cetățenești depline pentru persoanele cu dizabilități datorită unor noi tehnologii incluzive”.

3.4. Linia de acțiune nr. 4: Educația

3.4.1. Introducere

Educația este un factor esențial al integrării sociale și de independență pentru toți indivizii, inclusiv pentru persoanele cu dizabilități. Influențele sociale, cum ar fi cele ale familiei și ale prietenilor, au contribuția lor, dar pentru implementarea acestei linii de acțiune, educația este cea care trebuie să acopere toate etapele vieții, cuprinzând învățământul preșcolar, primar, secundar, superior și profesional, precum și educația continuă. Crearea șanselor pentru ca persoanele cu dizabilități să participe la structurile învățământului obișnuit este importantă nu numai pentru ele ci și pentru persoanele fără handicap care vor percepe handicapul ca pe un element al diversității umane. Cea mai mare parte a sistemelor de educație prevăd accesul persoanelor cu dizabilități la cursurile obișnuite și, dacă este cazul, la structuri specializate de învățământ. Structurile specializate și cele obișnuite ale învățământului trebuie să fie încurajate pentru a lucra împreună în vederea sprijinirii persoanelor cu dizabilități de a rămâne în cadrul comunității din care fac parte, fără a pierde însă din vedere obiectivul incluziunii depline.

3.4.2. Obiective

- i Asigurarea ca toate persoanele, independent de tipul și gradul lor de handicap, să beneficieze de șanse egale la educație și la dezvoltarea personalității, talentelor și creativității, a propriilor aptitudini intelectuale și psihice;
- ii Asigurarea ca toate persoanele cu dizabilități să poată urma o școală obișnuită, încurajând autoritățile competente să creeze măsuri educative ce răspund nevoilor populației cu dizabilități;
- iii Sprijinirea și promovarea educației permanente pentru persoanele cu dizabilități de toate vârstele și facilitarea unei tranziții eficiente și efective între diferitele faze ale parcursului educațional și locul de muncă;
- iv Dezvoltarea la toți copiii, de la o vârstă foarte fragedă și la toate nivelele sistemului de învățământ, a unei atitudini de respect pentru drepturile persoanelor cu dizabilități.

3.4.3. Acțiuni specifice pe care trebuie să le întreprindă Statele membre

- i Să promoveze măsuri legislative, politici și planuri de acțiune care să prevină discriminarea față de copiii, tinerii și adulții cu dizabilități în a avea acces la toate fazele educației, pe tot parcursul vieții. Pentru a se realiza acest lucru, trebuie consultate persoanele cu dizabilități care utilizează servicii publice, părinții acestora, persoanele ce asigură servicii de îngrijire, organizațiile voluntare precum și alte organisme;
- ii Să încurajeze și să pună în practică un sistem unic de învățământ, asociind învățământului obișnuit pe cel special, care favorizează punerea în comun a competențelor și favorizează integrarea copiilor, tinerilor și adulților cu dizabilități în societate;

- iii Să faciliteze realizarea evaluării timpurii a nevoilor educaționale speciale a copiilor, tinerilor și adulților cu dizabilități, pentru a putea adapta programele educative și formele de învățământ;
- iv Să controleze și să implementeze programe educaționale personalizate și să faciliteze o abordare coordonată a formării pentru a îndruma persoanele cu dizabilități în vederea angajării și solicitării unui loc de muncă;
- v Să se asigure că persoanele cu dizabilități primesc susținerea necesară, în cadrul sistemului de învățământ, în scopul facilitării educației. Numai în situații excepționale, atunci când sistemul de învățământ nu răspunde nevoilor lor educaționale specifice, Statele membre vor asigura implementarea de măsuri alternative de suport, eficiente și compatibile cu scopul incluziunii;
- vi Să încurajeze formarea inițială și continuă pentru profesioniștii și personalul didactic care pregătește, la toate nivelurile, personalul care va lucra cu persoanele cu dizabilități, în sensul sensibilizării la problematica handicapului și a utilizării tehnicilor și materialului didactic specific, pentru a ajuta copiii și studenții cu dizabilități, atunci când este cazul;
- vii Să se asigure că ansamblul de programe și materiale din procesul de învățământ sunt accesibile persoanelor cu dizabilități;
- viii Să includă, în programele școlare de educație civică, teme referitoare la egalitatea de drepturi între persoanele cu dizabilități și ceilalți membri ai societății;
- ix Să se asigure că problematica handicapului ocupă un loc important în programele de educație școlară din principalele instituții de învățământ;
- x Să ia măsurile necesare accesibilizării instituțiilor de învățământ și formare pentru persoanele cu dizabilități, prin aceasta înțelegând punerea la dispoziția acestora a unei susțineri individuale și a unor echipamente adaptate corespunzătoare nevoilor lor;
- xi Să se asigure că părinții copiilor cu dizabilități sunt parteneri activi în procesul elaborării de programe educaționale specializate, destinate propriilor copii;
- xii Să asigure accesul tinerilor cu dizabilități la o educație non formală, pentru ca ei să poată dobândi competențele utile, ce nu pot fi dobândite prin intermediul educației formale;
- xiii Să prevadă, acolo unde este necesar, semnarea și ratificarea Chartei Sociale Europene (revizuită), în mod special a articolului 15.

3.5. Linia de acțiune nr. 5: Angajarea, orientarea și formarea profesională

3.5.1. Introducere

Angajarea este un factor primordial al integrării sociale și al independenței economice pentru toți cetățenii apti de muncă. Indicele de ocupare în muncă a persoanelor cu dizabilități este foarte redus, în comparație cu situația persoanelor fără handicap. Politicile care vizează creșterea indicelui de ocupare trebuie diversificate conform potențialului persoanelor cu dizabilități de a ocupa un loc de muncă și elaborate cât mai cuprinzător, pentru a putea elimina toate obstacolele ce îngreșesc participarea persoanelor cu dizabilități la piața forței de muncă. Îmbunătățirea situației privind angajarea persoanelor cu dizabilități va avea un efect pozitiv nu numai asupra acestora ci și asupra angajatorilor și a societății, în ansamblul ei.

Orientarea și asistența în formarea profesională joacă un rol important în sprijinirea persoanelor cu dizabilități în identificarea activităților care le corespund cel mai bine și în orientarea către nevoile de instruire sau spre o viitoare activitate profesională. Este esențial ca persoanele cu dizabilități să aibă acces la evaluări, orientare și formare profesională care să le ajute să își folosească propriile capacități.

Această linie de acțiune are drept scop formarea unei baze pentru o mai largă participare a persoanelor cu dizabilități la angajare, pentru garantarea alegerii unei cariere și pentru asigurarea, prin structuri și dispozitive de susținere, a dreptului de alegere. Toate măsurile preconizate se aplică atât angajatorilor publici cât și celor din sectorul privat.

Întreprinderile sociale (de exemplu firmele sociale și cooperativele sociale), ca parte a pieței libere a forței de muncă, sau atelierele protejate pot avea un rol în angajarea persoanelor cu dizabilități.

3.5.2. Obiective

- i Promovarea angajării persoanelor cu dizabilități pe piața forței de muncă asociind măsurile anti-discriminatorii cu acțiuni pozitive, în scopul garantării de șanse egale pentru persoanele cu dizabilități;
- ii Lupta împotriva discriminării și promovarea participării persoanelor cu dizabilități în domeniile evaluării, orientării și formării profesionale, precum și a altor servicii care vizează încadrarea în muncă.

3.5.3. Acțiuni specifice pe care trebuie să le întreprindă Statele membre

- i Să țină cont, în politicile generale de angajare, de problemele persoanelor cu dizabilități;
- ii Să se asigure că persoanele cu dizabilități au acces la o evaluare individuală obiectivă care:
 - identifică opțiunile privind potențialele oferte de locuri de muncă;
 - pune accentul pe evidențierea capacității mai degrabă decât pe cea a incapacității și pe apropierea de exigențele specifice locurilor de muncă;
 - constituie baza unui program de formare profesională;
 - oferă sprijin în găsirea sau regăsirea unui loc de muncă corespunzător;
- iii Să se asigure că persoanele cu dizabilități au acces la serviciile de formare și orientare profesională, precum și la servicii de angajare, la cel mai înalt nivel posibil de calificare, procedând, dacă este necesar, la amenajări necesare;
- iv Să asigure o protecție față de discriminare în toate fazele angajării, prin aceasta înțelegând selecția și recrutarea, astfel ca toate măsurile să conducă la dezvoltarea profesională;
- v Să încurajeze angajatorii să recruteze persoane cu dizabilități :
 - aplicând procedurile de angajare (de exemplu: difuzarea ofertelor de muncă, salariul de angajare, evaluarea și selecția candidaților) care conduc la deschiderea efectivă a posibilităților de angajare pentru persoanele cu dizabilități;
 - efectuând amenajările necesare la locul de muncă, prin aceasta înțelegând și munca cu jumătate de normă sau la domiciliu, răspunzând astfel nevoilor specifice angajaților cu dizabilități;
 - sensibilizând conducerea și personalul într-o manieră adecvată cu privire la problematica handicapului;
- vi Să se asigure ca regimul general de activitate să fie accesibil și în folosul persoanelor cu dizabilități;
- vii Să se asigure că măsurile de susținere, precum cele de angajare protejată sau asistată, sunt disponibile persoanelor cu dizabilități, ale căror nevoi nu pot fi susținute fără un suport adecvat pe piața liberă a muncii;
- viii Să facă posibilă tranziția persoanelor cu dizabilități de la angajare protejată și asistată la un loc de muncă pe piața liberă a muncii;
- ix Să înlăture factorii descurajatori care acționează prin sistemul de protecție specială și să încurajeze persoanele cu dizabilități să lucreze, atunci când acestea pot;
- x Să țină cont de nevoile femeilor cu dizabilități în momentul elaborării politicilor și programelor referitoare la egalitatea de șanse pentru femei la angajare, având în vedere și asigurarea serviciilor de îngrijire pentru copiii lor;
- xi Să se asigure că muncitorii cu dizabilități beneficiază de aceleași drepturi ca toți ceilalți, în ceea ce privește condițiile de angajare și de asociere activă la sindicate;
- xii Să ia măsuri eficiente de încurajare în vederea angajării persoanelor cu dizabilități;
- xiii Să procedeze astfel încât legislația și reglementările referitoare la sănătate și asigurări sociale să acopere nevoile persoanelor cu dizabilități și să nu existe discriminări în privința acestora;
- xiv Să promoveze măsuri, în special legislative și de gestiune a integrării, care să permită persoanelor ce dobândesc un handicap în timp ce sunt angajate, să rămână pe piața muncii;
- xv Să se asigure că toți tinerii cu dizabilități beneficiază de stagii de pregătire profesională care să le permită dezvoltarea propriilor competențe și informarea privind practicile angajării;

- xvi Să prevadă, acolo unde este cazul, semnarea și ratificarea Chartei Sociale Europene (revizuită) (ETS nr. 163), mai ales a articolului 15;
- xvii Să pună în practică prevederile Rezoluției ResAP(95)3 referitoare la o Chartă pentru evaluarea profesională a persoanelor cu dizabilități.

3.6. Linia de acțiune nr. 6: Mediul construit

3.6.1. Introducere

Obiectivul general este de a crea o societate pentru toți. Un mediu accesibil are un rol principal în crearea unei societăți mult mai incluzive în care persoanele cu dizabilități pot participa la viața de zi cu zi. Barierele existente în mediul construit pot împiedica persoanele cu dizabilități să participe și să se bucure de drepturile lor fundamentale. De realizarea unui mediu accesibil pentru persoanele cu dizabilități, indiferent de tipul de handicap al acestora, vor beneficia toți membrii societății. Acest lucru presupune înțelegerea dificultăților existente, inclusiv cele de atitudine și barierele fizice, cât și angajamentul de a le elimina, printr-o acțiune pozitivă sau prin alte măsuri. Rezoluția ResAP (2001)1 referitoare la designul universal promovează introducerea principiilor de design universal în curriculum-ul tuturor ocupațiilor care au legătură cu mediul înconjurător construit, incluzând arhitectii, inginerii, urbanistii și toate celelalte profesii și ocupații din domeniu. Această acțiune are, de asemenea, rolul de a simplifica viața tuturor prin crearea unui mediu mai accesibil și mai prietenos.

3.6.2. Obiective

Dezvoltarea treptată a unui mediu accesibil persoanelor cu dizabilități prin aplicarea principiilor designului universal și evitând totodată crearea de noi obstacole.

3.6.3. Acțiuni specifice pe care trebuie să le întreprindă Statele membre

- i Să se asigure că toate politicile importante includ principiul creării unui mediu construit fără bariere;
- ii Să dezvolte linii directoare și standarde și, dacă este necesar, o legislație care să promoveze accesibilizarea construcțiilor publice și a spațiilor publice interioare și/sau exterioare pentru persoanele cu dizabilități și care să țină cont de specificul monumentelor istorice;
- iii Să se asigure că universitățile și instituțiile responsabile pentru instruirea tuturor celor care își desfășoară activitatea în construcții (cum ar fi arhitecți și urbanisti, profesioniști în sectorul construcțiilor, conservatori ai patrimoniului cultural și specialiști în turism cultural) promovează principiile designului universal prin curricula formării inițiale și continue și prin alte mijloace adecvate;
- iv Să promoveze folosirea produselor asistive și inovarea tehnologică pentru a îmbunătăți accesibilitatea mediului construit și să ofere persoanelor cu dizabilități șanse egale în vederea participării la viața comunității. Astfel de practici trebuie să fie aplicate construcțiilor noi și progresiv extinse la toate celelalte construcții;
- v Să susțină crearea, desemnarea și menținerea centrelor care promovează conceptul de design universal;
- vi Să se asigure că se acordă atenție siguranței persoanelor cu dizabilități atunci când se proiectează procedurile de evacuare și măsurile în caz de urgență;
- vii Să supravegheze ca accesul în clădiri și în spațiile publice să nu fie interzis animalelor de companie care însoțesc persoanele cu dizabilități;
- viii Să implementeze Rezoluția ResAP(2001)1 referitoare la introducerea principiilor designului universal în programele de studiu pentru toate ocupațiile care au legătură cu mediul înconjurător construit.

3.7. Linia de acțiune nr. 7: Transportul

3.7.1. Introducere

Elaborarea și punerea în practică, la toate nivelurile, a politicilor de accesibilizare a transporturilor poate determina ameliorarea considerabilă a calității vieții unui număr mare de persoane cu dizabilități și constituie

o condiție prealabilă a egalității de șanse, a autonomiei și a participării lor active la viața socială și culturală, precum și la angajare.

Nu este nici o îndoială că multe dintre Statele membre ale Consiliului Europei cunosc deja lucrările Conferinței europene a miniștrilor transporturilor (CEMT) la care au luat parte. Principiile și acțiunile încurajate de această instanță pot călăuzi Statele membre pentru demararea Planului de Acțiune pentru persoanele cu dizabilități. Ca urmare a accesibilizării serviciilor de transport, și alte persoane, îndeosebi persoanele vârstnice și părinții cu copii mici, vor putea beneficia de acestea.

Pentru ca persoanele cu dizabilități să poată profita de transporturile publice, este vital ca întregul sistem de transport să fie accesibil.

3.7.2. *Obiective*

- i Favorizarea participării persoanelor cu dizabilități la viața socială și demararea politicilor de transporturi accesibile;
- ii Implementarea și supravegherea procesului de accesibilizare a politicilor de transport, ținând cont de nevoile tuturor persoanelor cu diferite deficiențe sau incapacități;
- iii Încurajarea măsurilor referitoare la accesibilizare pentru toate persoanele cu dizabilități a serviciilor de transport de pasageri existente și supravegherea ca toate serviciile noi de transport și infrastructurile conexe să fie accesibile;
- iv Implementarea principiilor design-ului universal în sectorul transporturilor.

3.7.3. *Acțiuni specifice pe care trebuie să le întreprindă Statele membre*

- i Să țină cont de recomandări, rapoarte și directive elaborate și adoptate de către instanțele internaționale, în special în elaborarea de norme, de linii directoare, de strategii și, dacă este cazul, de legi privind asigurarea accesibilității serviciilor și infrastructurilor de transport, aici fiind inclus mediul construit;
- ii Să urmărească și să evalueze aplicarea politicilor de transporturi accesibile;
- iii Să se asigure de către operatorii de transport public includerea obligatorie a sensibilizării la problematica handicapului în programul general de formare a propriului personal;
- iv Să promoveze introducerea și adoptarea de directive naționale privind transporturile publice sau private având în vedere asigurarea de transporturi accesibile;
- v Să stabilească proceduri de cooperare și de consultare cu părțile interesate, în special organismele publice competente, furnizorii de servicii și asociațiile persoanelor cu dizabilități, pentru a contribui la elaborarea și planificarea unor politici privind transporturi accesibile;
- vi Să susțină și să încurajeze ca furnizorii privați de servicii de transport să ofere tuturor servicii accesibile;
- vii Să supravegheze ca informația din transporturile publice să fie accesibilă atât cât este posibil, în diverse formate și prin intermediul diferitelor sisteme de comunicare, pentru a răspunde nevoilor persoanelor cu dizabilități;
- viii Să încurajeze elaborarea de programe inovative de adaptare a mijloacelor proprii de transport pentru acele persoane cu dizabilități care întâmpină dificultăți în utilizarea transportului public;
- ix Să supravegheze ca animalele de companie (câinii-ghizi de exemplu) care acompaniază persoanele cu dizabilități să fie acceptate în transporturile publice;
- x Să prevadă crearea de locuri de staționare rezervate persoanelor cu mobilitate redusă cât și protejarea utilizării lor efective de către acestea;
- xi Să se țină cont de nevoile specifice ale persoanelor cu dizabilități în momentul elaborării normelor referitoare la drepturile pasagerilor;

- xii Să protejeze prin lege persoanele cu dizabilități împotriva tuturor discriminărilor privind accesul lor în mijloacele de transport;
- xiii Să supravegheze ca procedurile de securitate și urgență prevăzute pentru transporturi să nu creeze discriminare față de pasagerii cu dizabilități.

3.8. Linia de acțiune nr. 8: Viața în comunitate

3.8.1. Introducere

Această linie de acțiune pune accentul pe mijloacele efective pentru ca persoanele cu dizabilități să trăiască autonom atât cât este posibil și să-și aleagă propriul mod și loc de viață. Pentru ca aceasta să se realizeze, trebuie să fie puse în practică politici strategice care să favorizeze trecerea de la o îngrijire în instituții mari la soluții și structuri de viață în comunitate, care ar varia de la locuințe independente la unități mici de locuințe colective. Aceste politici trebuie să fie flexibile, să prevadă de asemenea programe ce permit persoanelor cu dizabilități să trăiască în propria familie și să recunoască nevoile specifice persoanelor cu dizabilități care au nevoie de un nivel ridicat de sprijin.

În general, viața cotidiană a unei familii cu un copil cu dizabilități diferă considerabil de cea a altor familii: astfel, însoțirea și îngrijirile iau mult timp, vizitele la terapeuți, medici și alți specialiști sunt necesare, copilul nu poate fi lăsat singur în timpul activităților recreative și are nevoie de ajutor pentru aspectele practice cotidiene etc. Este important ca părinții copiilor cu dizabilități să poată avea acces la o formație adecvată care să le permită dobândirea competențelor necesare pentru a duce o viață pe cât posibil normală împreună cu copilul lor.

Viața independentă nu este în mod obligatoriu o posibilitate sau o opțiune pentru oricine. De asemenea trebuie, în cazuri excepționale, încurajate îngrijirile în cadrul unor mici structuri de calitate, ca o soluție de evitare a instituționalizării. Este necesară asocierea persoanelor cu dizabilități și a organismelor lor reprezentative în conceperea locurilor de viață autonomă.

Persoanele cu dizabilități care trăiesc în societate au nevoi diferite care necesită diferite niveluri de îngrijire, asistență și sprijin. Criteriile de eligibilitate clare și procedurile independente de evaluare a indivizilor trebuie să țină cont de preferințele, autonomia și bunăstarea persoanelor cu dizabilități, facilitându-le acestora un acces echitabil la servicii.

Politicile destinate a favoriza autonomia nu trebuie să se intereseze în mod exclusiv de mediul de viață ci și de accesibilitatea unui mare număr de servicii, incluzând transporturile. Succesul acestor politici se face prin abordarea integrată a proiectării, organizării și furnizării serviciilor destinate ansamblului populației, pentru ca ele să răspundă în mod egal atât nevoilor persoanelor cu dizabilități cât și diferitelor organisme în cauză.

3.8.2. Obiective

- i Asigurarea ca persoanele cu dizabilități să-și organizeze viața pe cât posibil autonom în cadrul comunității;
- ii Asigurarea la nivel local a unei largi oferte de servicii de suport de calitate, pentru a garanta o libertate de alegere;
- iii Acordarea unei atenții deosebite situațiilor familiilor cu unul sau mai mulți copii cu dizabilități, stabilind o abordare care să includă instruirea părinților interesați, cât și susținerea participării acestora la îngrijirea și educația copiilor.

3.8.3. Acțiunile specifice pe care trebuie să le întreprindă Statele membre

- i Să supravegheze implementarea unei abordări coordonate în furnizarea de servicii de sprijin de calitate la nivel local, pentru ca persoanele cu dizabilități să poată trăi în cadrul societății și să aibă o mai bună calitate a vieții;
- ii Să dezvolte și să promoveze o politică de locuire vizând facilitarea vieții persoanelor cu dizabilități la o locuință adaptată în cadrul comunității;

- iii Să sprijine formele de ajutor formale și informale care permit viața la domiciliu pentru persoana cu dizabilități;
- iv Să respecte statutul celor care acordă ajutor familiilor, asigurându-le sprijinul și instruirea potrivită;
- v Să efectueze o evaluare aprofundată a nevoilor familiilor asigurând servicii informale de îngrijire, în special familiilor cu copii cu dizabilități sau persoanelor având nevoi crescute de sprijin, în vederea aportului informațional, instruirii și asistenței, incluzând sprijinul/ susținerea psihologică, care să permită viața în familie, acordând o atenție deosebită echilibrului între viața privată și viața profesională și egalității dintre sexe;
- vi Să asigure furnizarea de servicii de calitate la nivel local și să propună modele de locuire alternative pentru a permite persoanelor cu dizabilități să trăiască în societate pentru evitarea instituționalizării;
- vii Să procedeze în așa fel încât indivizii să poată face alegeri în cunoștință de cauză sau cu ajutorul, dacă este necesar, din partea unor servicii de consiliere competente;
- viii Să promoveze măsuri ce permit persoanelor cu dizabilități să își poată angaja personalul de îngrijire pe care și-l doresc;
- ix Să pună bazele unor servicii sau structuri complementare, cum ar fi centrele de zi, centrele de asistență temporară, centrele respiro, care să ofere perioade de sprijin și de odihnă persoanelor cu dizabilități și familiilor lor, propunând mijloace terapeutice adaptate;
- x Să sprijine persoanele cu dizabilități, în special cele cu nevoi ridicate de sprijin și să le asigure asistența necesară, inclusiv apărarea intereselor lor pentru a reduce riscul de excluziune socială;
- xi Să implementeze măsurile prevăzute de Recomandarea nr. R(96)5 a Comitetului de miniștri a Statelor membre referitoare la concilierea vieții profesionale cu cea de familie.

3.9. Linia de acțiune nr. 9: Îngrijirea sănătății

3.9.1. Introducere

Persoanele cu dizabilități au același drept ca și ceilalți membri ai societății la servicii medicale de o bună calitate și la tratamente și tehnologii adecvate pentru a li se asigura cea mai bună sănătate. În unele cazuri, persoanele cu dizabilități vor avea nevoie de servicii speciale și inovatoare de îngrijire medicală pentru a-și îmbunătăți calitatea vieții. Persoanele cu dizabilități și reprezentanții acestora (unde este necesar) trebuie să fie consultate și implicate în procesul de luare a deciziilor în legătură cu planul personal de îngrijire. Această abordare plasează persoana cu dizabilități în centrul procesului de planificare și proiectare a ofertei de servicii, încurajând persoanele să ia decizii legate de propria sănătate în cunoștință de cauză.

Când se planifică și se derulează servicii de îngrijire medicală trebuie luate în considerație creșterea populației de vârstă a III-a și consecințele acesteia asupra îngrijirii medicale, în special pentru persoanele cu dizabilități. Este de asemenea necesar să se acorde acestui aspect o importanță deosebită în dezvoltarea de noi politici și strategii în domeniul sănătății.

Profesioniștii din domeniul sănătății din toate Statele membre trebuie să țină cont de modelul social bazat pe drepturile omului referitor la handicap și să nu se centreze doar pe aspectele medicale ale handicapului.

3.9.2. Obiective

- i Asigurarea că toate persoanele cu dizabilități, indiferent de sex, vârstă sau origine, natura sau gradul handicapului:
 - au acces egal la toate serviciile medicale;
 - beneficiază de acces egal la toate serviciile specializate de îngrijire medicală disponibile;
 - sunt, pe cât posibil, deplin implicate în procesul decizional asupra planului personal de îngrijire;
- ii Asigurarea că nevoile persoanelor cu dizabilități sunt incluse în programele de informare și educație sanitară și în campaniile de sănătate publică.

3.9.3. Acțiunile specifice pe care trebuie să le întreprindă Statele membre

- i Să se asigure ca persoanele cu dizabilități să nu fie supuse nici unei discriminări în accesul la serviciile de îngrijire medicală și la propria fișă medicală;
- ii Să se asigure ca fiecare persoană cu dizabilități sau, dacă nu este posibil datorită naturii sau gradului său de handicap, reprezentantul său, însoțitorul sau consilierul să fie pe cât posibil consultată/consultat în vederea evaluării, conceperii și punerii în practică a planului de îngrijire medicală, intervenție și tratament;
- iii Să facă accesibile echipamentele și celelalte facilități ale instituțiilor publice și private de îngrijire medicală și să se asigure că serviciile de îngrijire medicală incluzând sănătatea mintală, serviciile de suport psihologic și celelalte servicii care asigură asistența ambulatorie sunt echipate și în măsură să răspundă nevoilor persoanelor cu dizabilități;
- iv Să se asigure că femeile cu dizabilități au acces egal la serviciile de îngrijire medicală, în mod particular la consiliere și tratament prenatal, ginecologic și la planificare familială;
- v Să se asigure că toate problemele specifice legate de diferențele dintre sexe sunt respectate în îngrijirea medicală a persoanelor cu dizabilități;
- vi Să se asigure că sunt îndeplinite măsurile prin care informația relevantă, ce ține de nevoile și serviciile de îngrijire medicală personale, este într-un format ce poate fi înțeles de persoana cu dizabilități;
- vii Să se asigure că informarea privitoare la apariția unui handicap, oricând acesta apare, înainte sau după naștere sau după o boală sau accident, este făcută în condițiile garantării respectului pentru persoana în cauză și pentru familia acesteia și se face în mod clar, punând la dispoziție întregul suport pentru persoana în cauză și familia acesteia;
- viii Să asigure acces la programele de informare și educație sanitară și la campaniile de sănătate publică, și să includă în acestea informații și recomandări pentru persoanele cu dizabilități;
- ix Să formeze profesioniști în domeniul îngrijirii medicale astfel încât să-i sensibilizeze la problematica handicapului și să le ofere competențe și metode pentru a răspunde nevoilor specifice persoanelor cu dizabilități;
- x Să recunoască necesitatea intervenției timpurii și, prin aceasta, să stabilească măsuri efective pentru depistarea, diagnosticarea și tratarea deficiențelor într-un stadiu incipient și să dezvolte practici efective pentru măsurile de depistare și intervenție timpurie;
- xi Să prevadă, unde este cazul, semnarea și ratificarea Chartei sociale europene (revizuită), în special a articolului 11.

3.10. Linia de acțiune nr. 10: Reabilitarea

3.10.1. Introducere

Recomandarea nr. R(92)6 a Comitetului de Miniștri referitoare la o politică coerentă pentru persoanele cu dizabilități recunoaște că reabilitarea persoanelor cu dizabilități, în virtutea integrării economice și sociale pe care documentul o presupune, este o datorie a comunității, reprezintă o garantare a demnității umane, diminuează dificultățile cu care persoanele cu dizabilități se confruntă în societate și trebuie inclusă printre obiectivele principale ale oricărei societăți. Prin respectarea acestei recomandări, o politică coerentă pentru reabilitarea persoanelor cu dizabilități trebuie să prevină agravarea handicapului, să atenueze consecințele acestuia, urmărind să favorizeze autonomia persoanelor cu dizabilități ca indivizi, să le asigure independența economică și integrarea deplină în societate. Programele de reabilitare trebuie să asigure o varietate de prestații, măsuri, servicii, facilități complementare care pot să contribuie în mod considerabil la independența fizică și psihologică a persoanei cu dizabilități.

3.10.2. Obiective

- i Asigurarea ca persoanele cu dizabilități să-și dezvolte la maxim independența și propriile aptitudini fizice, mintale, sociale și abilitățile vocaționale;
- ii Organizarea, consolidarea și extinderea serviciilor generale de reabilitare;

- iii Asigurarea accesului la principalele servicii și specialiști prin care persoanele cu dizabilități pot obține integrarea deplină în comunitate și societate;
- iv Asigurarea unei intervenții timpurii de înaltă calitate, a unei abordări multidisciplinare încă de la naștere, care să includă suport și asistență pentru părinți.

3.10.3. Acțiunile specifice pe care trebuie să le întreprindă Statele membre

- i Să formuleze, să implementeze și să revizuiască în mod regulat politicile naționale în domeniul reabilitării și să asigure o îmbunătățire continuă a acestora;
- ii Să se asigure că persoanele cu dizabilități, familiile lor și organizațiile reprezentative contribuie la elaborarea unor programe ample de reabilitare, la implementarea și evaluarea acestora;
- iii Să se asigure că programele de reabilitare sunt accesibile și adaptate nevoilor individuale ale persoanelor cu dizabilități și că nu vor fi puse în practică decât cu consimțământul persoanei cu dizabilități sau al reprezentantului său;
- iv Unde este posibil, să utilizeze principalele mijloace și facilități, dar să se asigure că specialiștii din centrele de reabilitare beneficiază de echipamentele adecvate pentru serviciile pe care le prestează și formează o echipă multidisciplinară specializată în reabilitare;
- v Să crească capacitatea serviciilor de reabilitare prin intermediul unei evaluări multidisciplinare a persoanelor pe baza unei abordări globale;
- vi Să promoveze colaborarea multisectorială prin implicarea tuturor sectoarelor importante, în special sănătate, educație, protecție socială și integrare în muncă și să asigure un management integrat al procesului de reabilitare, iar acolo unde este necesar, să se asigure că persoanele cu dizabilități au șanse egale;
- vii Să se asigure că, pe durata procesului de învățământ, elevii cu dizabilități au acces la programe de reabilitare pedagogică și la alte resurse care le permit dezvoltarea pe deplin a potențialului;
- viii Să implice atât angajatorii și angajații cât și organizațiile care se ocupă cu reabilitarea vocațională să susțină persoanele care dobândesc un handicap pentru a se întoarce la locul de muncă cât mai repede;
- ix Să înființeze programe de reabilitare individualizate și bazate pe comunitate pentru persoanele cu dizabilități care au nevoie de acestea;
- x Să promoveze accesul la mijloace tehnice de asistență la preț accesibil ca parte a măsurilor/programele de reabilitare pentru persoanele cu dizabilități care au nevoie de acestea.

3.11. Linia de acțiune nr. 11: Protecția socială

3.11.1. Introducere

Protecția socială include securitatea socială, asistența socială și serviciile sociale care reprezintă un suport vital pentru cei care depind de ele, contribuind la calitatea vieții beneficiarilor acestor servicii. Sunt multe situații în care persoane cu dizabilități nu se bucură de beneficiile sistemelor de protecție socială, fie din lipsa unor astfel de măsuri, fie din cauza dificultăților de acces. Drepturile sociale înscrise în Charta socială europeană revizuită (ETS nr.163) includ, în special, dreptul la securitate socială (art.12), dreptul la asistență socială și medicală (art.13) și dreptul de a beneficia de servicii sociale (art.14). Implementarea acestor drepturi reduce riscul de excluziune socială și de marginalizare și contribuie la deschiderea accesului spre alte drepturi consacrate prin Chartă, și anume autonomia, integrarea socială și participarea la viața comunității (art.15).

3.11.2. Obiective

- i Asigurarea accesului egal la protecție socială pentru persoanele cu dizabilități;
- ii Promovarea de politici ce favorizează tranziția de la ajutoare financiare către angajare în muncă și independență.

3.11.3. Acțiunile specifice pe care trebuie să le întreprindă Statele membre

- i Să asigure un echilibru între măsurile de protecție socială și politicile orientate spre angajarea în muncă pentru a descuraja dependența de ajutoarele financiare;
- ii Să se asigure că alocarea serviciilor sociale și de suport este bazată pe o evaluare multidisciplinară a nevoilor beneficiarilor și este supusă periodic revizuirii;
- iii Să se asigure că toate beneficiile sistemelor de evaluare sunt accesibile pentru persoanele cu dizabilități și pentru reprezentanții acestora;
- iv Să se asigure că toate serviciile sociale iau în considerare nevoile persoanelor cu dizabilități și ale familiilor acestora;
- v Să se asigure îmbunătățirea coordonării dintre departamentele administrative și furnizorii publici și privați de servicii sociale astfel încât măsurile pentru servicii de calitate să vină în întâmpinarea nevoilor persoanelor cu dizabilități;
- vi Să se consulte cu partenerii sociali și alți factori importanți incluzând organizații ale persoanelor cu dizabilități în legătură cu planificarea și implementarea politicilor de protecție socială;
- vii Să asigure efectiv diseminarea informațiilor despre toate tipurile de prestații ale sistemului de protecție socială pe care persoanele cu dizabilități sunt îndreptățite să le primească, ținând cont în special de persoanele cu dizabilități care se află în pericol de excludere socială;
- viii Să se asigure că toate strategiile referitoare la prevenirea excluderii sociale și sărăciei recunosc nevoile specifice ale persoanelor cu dizabilități;
- ix Să prevadă, acolo unde este cazul, semnarea și ratificarea Chartei sociale europene (revizuită), Codului european de securitate socială (ETS nr. 48), Codului european de securitate socială, revizuit (ETS nr.139) și a Convenției europene de securitate socială (ETS nr.78);
- x Să implementeze principalele dispoziții incluse în recomandarea Rec(2003)19 a Comitetului de Miniștri către Statele membre referitoare la accesul la drepturile sociale.

3.12. Linia de acțiune nr. 12: Protecția juridică

3.12.1. Introducere

Persoanele cu dizabilități au dreptul de a fi recunoscute ca orice altă persoană în fața legii.

Când este nevoie de asistență în exercitarea drepturilor, Statele membre trebuie să se asigure că acest lucru este făcut în mod corespunzător și este protejat de lege.

Persoanele cu dizabilități constituie un grup eterogen de populație, care are în comun, într-o măsură mai mare sau mai mică, protecție specială pentru a se bucura de dreptul de participare deplină la viața societății în condiții egale cu ceilalți cetățeni.

Nevoia de a se acorda o mai mare atenție situației persoanelor cu dizabilități, în termeni de exercitare a propriilor drepturi pe baze egale cu ceilalți cetățeni, este confirmată de inițiativele luate în acest domeniu la nivel național și internațional.

Principiul non discriminării trebuie să stea la baza politicilor de stat referitoare la egalizarea șanselor pentru persoanele cu dizabilități.

Accesul la sistemul juridic este un drept fundamental într-o societate democratică, dar persoanele cu dizabilități întâmpină adesea obstacole, incluzând dificultăți fizice de acces. Acest lucru necesită un număr de măsuri și acțiuni pozitive, inclusiv sensibilizarea cu privire la problematica handicapului celor care lucrează în sistemul juridic.

3.12.2. Obiective

- i Asigurarea unui acces efectiv al persoanelor cu dizabilități la justiție în condiții egale cu ceilalți cetățeni;
- ii Protejarea și promovarea drepturilor umane și libertăților fundamentale ale persoanelor cu dizabilități în aceleași condiții ca și ceilalți cetățeni.

3.12.3. Acțiuni specifice pe care trebuie să le întreprindă Statele membre

- i Să asigure protecția împotriva discriminării prin stabilirea unui set specific de măsuri legislative, organisme, proceduri de raportare și mecanisme de corectare;
- ii Să se asigure că măsurile discriminatorii față de persoanele cu dizabilități sunt eliminate din legislație;
- iii Să promoveze instruirea în domeniul drepturilor omului și a dizabilităților (atât la nivel național și internațional), a personalului angajat în sistemul juridic, a oficialităților publice, a personalului medical și judiciar;
- iv Să încurajeze rețelele de „advocacy” neguvernamentale care lucrează în apărarea drepturilor omului ale persoanelor cu dizabilități;
- v Să se asigure că persoanele cu dizabilități au un acces egal la sistemul juridic prin garantarea dreptului la informare și comunicare într-un mod accesibil persoanei cu dizabilități;
- vi Să asigure asistență specifică persoanelor care au probleme în exercitarea propriilor drepturi și să se asigure că acest lucru este proporțional cu nivelul de suport de care au nevoie;
- vii Să ia măsuri specifice pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități nu sunt private de libertate; excepție fac cazurile în care privarea de libertate se face conform legii;
- viii Să ia măsuri efective care să asigure drepturi egale ale persoanelor cu dizabilități la proprietate, precum și protecție în gestionarea propriilor bunuri pe aceeași bază ca și ceilalți cetățeni;
- ix Să se asigure că nici o persoană cu dizabilități nu este subiectul experimentelor medicale împotriva voinței acesteia;
- x Să implementeze principalele dispoziții incluse în recomandarea nr. R (99)4 a Comitetului de Miniștri către Statele membre referitoare la principiile privind protecția legală a persoanelor adulte fără capacitate de exercițiu.

3.13. Linia de acțiune nr. 13: Protecția împotriva violenței și abuzului

3.13.1. Introducere

Actele de abuz sau violență împotriva oricărei persoane cu dizabilități sunt inacceptabile iar societatea are datoria de a se asigura că indivizii, în mod special cei mai vulnerabili, sunt protejați față de astfel de abuzuri.

Există statistici care arată că rata abuzurilor și a violenței comise împotriva persoanelor cu dizabilități este în mod evident mai ridicată față de cea înregistrată la totalul populației, mai ridicată pentru femeile cu dizabilități (în mod deosebit femeile cu dizabilități grave) unde aceste procente ale abuzurilor depășesc cu mult procentele înregistrate în rândul femeilor fără dizabilități. Aceste abuzuri pot apărea în instituții ori în alte forme de îngrijire sau situații, inclusiv în mediul familial. Acestea pot fi provocate de către străini sau persoane apropiate de persoane cu dizabilități și pot lua diverse forme, cum ar fi: abuzul verbal, acțiuni violente ori refuzul de a le asigura nevoile de bază.

Dacă guvernele nu pot garanta faptul că abuzul nu se va mai întâmpla, ele trebuie să facă tot posibilul pentru a oferi protecție și garanții puternice față de astfel de manifestări. Prevenirea poate fi realizată în multe feluri, în mod deosebit prin educație, prin care să se valorizeze drepturile indivizilor la protecție și la recunoașterea și reducerea riscului de abuz. Persoanele cu dizabilități care au avut experiența unor abuzuri sau acte de violență trebuie să aibă acces la asistența potrivită. Ele trebuie să beneficieze de un sistem în care să aibă încredere să raporteze abuzurile și să aștepte o acțiune din partea acestuia față de astfel de situații, inclusiv sprijin individual. Acest sistem necesită personal care are cunoștințele și calificarea necesară să identifice și să răspundă situațiilor de abuz.

Cercetările efectuate în ultimii ani au arătat clar că este nevoie de noi cunoștințe în acest domeniu pentru realizarea unor strategii și a unor ghiduri de bună practică.

3.13.2. *Obiective*

- i Utilizarea tuturor măsurilor din domeniile nediscriminării și drepturilor omului pentru asigurarea protecției persoanelor cu dizabilități împotriva tuturor formelor de abuz și violență;
- ii Asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități la servicii și la un sistem de sprijin pentru victimele violenței și abuzului.

3.13.3. *Acțiuni specifice pe care trebuie să le întreprindă Statele membre*

- i Să garanteze persoanelor cu dizabilități protecție împotriva violenței și abuzului prin implementarea unor politici și a unei legislații, unde acestea sunt necesare;
- ii Să asigure accesul la cursuri de instruire a persoanelor cu dizabilități pentru reducerea riscului de violență sau abuz (ex: cursuri de creștere a nivelului de încredere în sine);
- iii Să dezvolte proceduri, măsuri și protocoale adaptate persoanelor cu dizabilități, pentru a îmbunătăți modul de detectare a violenței și a abuzului și de a se asigura că sunt luate toate măsurile necesare împotriva repetării unor astfel de situații, inclusiv măsuri profesionale adecvate pentru consilierea în caz de probleme emoționale;
- iv Să se asigure că persoanele cu dizabilități care sunt victime ale violenței și abuzului, chiar și ale violenței în familie, au acces la serviciile potrivite de sprijin, inclusiv cele reparatorii;
- v Să prevină și să combată violența, relele tratamente și abuzul în toate situațiile prin asigurarea de sprijin pentru familii, creșterea conștientizării publice și a educației, încurajarea discuțiilor și cooperării între toți factorii implicați;
- vi Să ajute persoanele cu dizabilități, în mod special femeile cu dizabilități și familiile acestora în caz de abuz, prin asigurarea informațiilor necesare și a accesului la servicii;
- vii Să se asigure că sistemul este funcțional și asigură protecția persoanelor cu dizabilități împotriva abuzurilor în centre de psihiatrie, case de ajutor social, și alte instituții, orfeline și alte așezăminte;
- viii Să asigure cursuri de instruire pentru tot personalul care lucrează în instituțiile pentru persoanele cu dizabilități cât și în principalele servicii de sprijin;
- ix Să instruiască forțele de poliție și autoritățile administrative și judiciare astfel încât să poată primi mărturii și dovezi din partea persoanelor cu dizabilități și de a trata abuzurile cu maximă seriozitate;
- x Să asigure persoanelor cu dizabilități informații despre cum se pot feri de apariția acțiunilor violente și a abuzului, de a recunoaște abuzul și felul cum trebuie raportat;
- xi Să aplice în mod efectiv măsuri legislative, administrative și judiciare și orice altă măsură privind sancțiuni severe într-un mod transparent care să permită evaluarea acestora de către societatea civilă, în scopul prevenirii tuturor formelor de violență fizică sau psihică, rănire sau abuz, neglijare sau tratament neglijent, rele tratamente, exploatare sau răpire a persoanei cu dizabilități;
- xii Să ia în considerare implementarea oricărei prevederi relevante în domeniu incluzând aici Recomandarea nr. (2002)5 a Comitetului de Miniștri către Statele membre referitoare la protecția femeilor împotriva violenței;
- xiii Să ia în considerare implementarea oricărei prevederi relevante în domeniu incluzând aici Recomandarea nr. (99)4 a Comitetului de Miniștri către Statele membre referitoare la protecția legală a persoanelor adulte fără capacitate de exercițiu;
- xiv Să ia în considerare implementarea Rezoluției Res AP(2005)1 referitoare la garantarea protecției adulților și copiilor cu dizabilități împotriva abuzurilor, și de a lua în considerare raportul adițional².

3.14. Linia de acțiune nr. 14: Cercetarea și dezvoltarea

3.14.1. Introducere

Cercetarea, colectarea datelor statistice și analiza acestora contribuie la crearea de politici pe baza acestor rezultate. Informațiile relevante identificate pot ajuta la proiectarea de soluții și la furnizarea de rezultate efective. Sunt de asemenea identificate cele mai bune practici și monitorizate schimbările din societate.

Lipsa de informații referitoare la persoanele cu dizabilități este recunoscută ca o barieră pentru dezvoltarea de politici atât la nivel național cât și internațional. Trebuie să încurajăm și să promovăm dezvoltarea, diversificarea și specializarea cercetării în toate domeniile privitoare la handicap, precum și coordonarea între toate nivelele cu scopul de a promova implementarea efectivă a obiectivelor stabilite prin acest Plan de Acțiune.

3.14.2. Obiective

- i Promovarea politicilor bazate de rezultatele cercetării și dezvoltarea socială, prin îmbunătățirea transferului rezultatelor viitoarelor cercetări în politici;
- ii Armonizarea metodologiei de colectare a datelor statistice la nivel național și internațional, cu scopul de a obține rezultate de cercetare ce pot fi comparate;
- iii Utilizarea și susținerea tuturor proiectelor de cercetare disponibile și dezvoltarea potențialului, într-un mod multidisciplinar, cu scopul de a promova participarea persoanelor cu dizabilități și a îmbunătățirea calității vieții acestora.

3.14.3. Acțiuni specifice pe care trebuie să le întreprindă Statele membre

- i De a dezvolta strategii de culegere a datelor statistice și a informațiilor pentru politicile din domeniul handicapului, bazate pe modelul drepturilor sociale și al drepturilor omului, și de a spori eficacitatea strategiilor naționale și a bazelor de date existente;
- ii De a asigura informații provenite din evaluarea nevoilor, (analizate cu respectarea confidențialității) și de a le folosi pentru planificarea și previziunea tuturor serviciilor la nivel național, regional și local;
- iii De a se asigura că cercetarea, acolo unde este posibil acest lucru, va furniza date despre participarea persoanelor cu dizabilități, acoperind toate ariile relevante ale acestui Plan de Acțiune;
- iv De a se asigura că cercetarea, acolo unde este posibil acest lucru, încorporează și analiza pe sexe, facilitând astfel analiza situației femeilor cu dizabilități;
- v De a pregăti abordarea în sensul coordonării cercetării prin acceptarea unei clasificări comune legate de evaluarea și analiza datelor la nivel național și internațional;
- vi De a promova cercetări asupra măsurilor de reabilitare care au avut succes în reintegrarea în comunitate;
- vii De a realiza studii asupra efectelor schimbărilor demografice, a procesului de îmbătrânire a populației și asupra calității vieții persoanelor cu dizabilități;
- viii De a implica reprezentanții persoanelor cu dizabilități și alți actori importanți în dezvoltarea de strategii de cercetare și colectare de date statistice;
- ix De a încuraja cercetarea științifică aplicativă în domeniul dezvoltării de noi tehnologii de informare și comunicare, ajutor tehnic, produse și echipamente care pot contribui la asigurarea unui trai independent și la participarea persoanelor cu dizabilități la viața socială;
- x De a încuraja cercetările să țină cont de principiile designului universal;
- xi De a promova schimbul de bune practici, de informații și cooperarea strânsă între structurile relevante care să asigure informațiile necesare factorilor politici;

- xii De a asigura cercetări relevante și proiecte pilot de inovare pentru a susține dezvoltarea de politici care să acopere toate ariile importante ale acestui Plan de Acțiune.

3.15. Linia de acțiune nr. 15: Creșterea gradului de conștientizare

3.15.1. Introducere

Persoanele cu dizabilități întâlnesc numeroase bariere în calea participării și a recunoașterii lor ca membri egali și cu drepturi depline ai societății. Multe persoane cu dizabilități consideră că atitudinea societății este cea mai mare barieră în calea integrării. Persoanele cu dizabilități sunt încă confruntate cu atitudini inacceptabile, bazate pe prejudecățile existente, pe frică, pe așteptările scăzute și pe lipsa de încredere în abilitățile lor. Aceste atitudini pot fi schimbate prin strategii efective de creștere a gradului de conștientizare, implicând un număr mare de factori interesați.

În ultimii ani, multe State membre au progresat în ceea ce privește legislația antidiscriminare și au încurajat inițiativele referitoare la politicile sociale. Aceste inițiative contribuie la integrarea persoanelor cu dizabilități în comunitățile locale, dar singure nu sunt de ajuns.

În vederea promovării activităților lor, Statele membre trebuie să asigure cooperarea atât în domeniul media cât și în alte domenii de activitate, care poate aduce o schimbare în atitudine.

Persoanele cu dizabilități trebuie să fie prezente în reclame video, radio sau în presa scrisă pentru a aduce o schimbare paradigmatică în percepția dizabilității și a persoanelor cu dizabilități; numai atunci poate deveni reală schimbarea în atitudine a tuturor membrilor societății.

Societatea are nevoie să fie conștientizată cu privire la faptul că persoanele cu dizabilități au aceleași drepturi ca și celelalte persoane și că există numeroase bariere în societate care stânjenesc sau împiedică persoanele cu dizabilități să se bucure de aceste drepturi. Eliminarea acestor bariere va fi nu numai în beneficiul persoanelor cu dizabilități, dar și al societății în general. Mai mult ca atât, este foarte important să arătăm contribuția pozitivă pe care persoanele cu dizabilități, făcând abstracție de gradul lor de handicap, o au ca membri activi și deplini ai societății.

3.15.2. Obiective

- i Îmbunătățirea atitudinii privind participarea persoanelor cu dizabilități ca membri activi și deplini ai societății, printr-o gamă variată de acțiuni;
- ii Creșterea gradului de conștientizare asupra handicapului și dreptului persoanelor cu dizabilități la șanse egale și protecție împotriva discriminării;
- iii Combaterea oricărei atitudini negative care ar putea afecta imaginea sau interesele persoanei cu dizabilități.

3.15.3. Acțiuni specifice pe care trebuie să le întreprindă Statele membre

- i Să folosească imagini din domeniul handicapului în publicitatea guvernamentală pentru a determina o schimbare de atitudine în societate;
- ii Să încurajeze toate organizațiile media să crească numărul reprezentărilor persoanelor cu dizabilități ca cetățeni deplini, în toate difuzările lor, de exemplu prin introducerea unui ghid etic referitor la demnitatea persoanelor cu dizabilități;
- iii Să încurajeze canalele de televiziune și stațiile de radio să dezbată probleme referitoare la persoane cu dizabilități, în programe generale și, când este nevoie, în programe speciale;
- iv Să susțină, când este posibil, campanii de creștere a gradului de conștientizare la nivel național privind drepturile, potențialul și aportul persoanelor cu dizabilități;
- v Să folosească mijloace inovative pentru a sublinia față de copii, tineri și adulți, problemele cu care se confruntă persoanele cu dizabilități;
- vi Să încurajeze persoanele cu dizabilități și organizațiile lor să se expună media la nivel local sau național, punând la dispoziție un ghid de relații cu media;

- vii Să sprijine și să promoveze diseminarea exemplelor de bună practică în toate domeniile vieții, astfel încât să crească gradul de conștientizare al comunității.

4. Aspecte transversale

4.1. Introducere

În cadrul populației de persoane cu dizabilități din Europa există persoane cu dizabilități care trebuie să facă față unei duble discriminări.

Aceste persoane au un risc crescut de excludere și, în general, un nivel scăzut de participare în societate. Astfel, cei care elaborează politici trebuie să aibă în vedere ca strategiile și politicile de integrare să țină cont de nevoile unor grupuri specifice de persoane cu dizabilități, în vederea asigurării participării acestora la viața societății.

Declarația de la Malaga subliniază două astfel de grupuri care vor fi luate în considerare în cadrul acestui Plan de Acțiune: femeile cu dizabilități și persoanele cu nevoi crescute de sprijin. Raportările Grupului de Lucru privind Discriminarea împotriva Femeilor cu dizabilități și a Persoanelor cu Nevoi Crescute de Sprijin analizează factorii particulari pentru aceste grupuri și propun acțiuni specifice care vor intersecta mai multe linii de acțiune, inclusiv, cele ce țin de un trai independent, educație, angajare etc³.

Alte grupuri care necesită un răspuns transversal includ copiii cu dizabilități, vârstnicii cu dizabilități, minoritățile cu dizabilități (de exemplu romi, migranți, refugiați sau alte minorități etnice, culturale sau lingvistice). Cei care elaborează politicile din domeniu trebuie să cunoască barierele și provocările care stau în fața acestor grupuri și să se asigure că politicile lor sunt corespunzătoare pentru a ridica aceste bariere, asigurându-se că persoanele cu dizabilități își pot atinge potențialul deplin alături de ceilalți cetățeni.

4.2. Femeile și fetele cu dizabilități

Femeile și fetele cu dizabilități⁴ trebuie să facă față deseori unor obstacole multiple în calea participării în societate, datorită unei duble discriminări, din motive legate atât de sexul persoanei, cât și de dizabilitățile ei. Deși situația generală a persoanei cu dizabilități s-a îmbunătățit semnificativ, beneficiile acestor schimbări în societate nu sunt întotdeauna distribuite egal între femeile cu dizabilități și bărbații cu dizabilități.

Dezvoltarea și implementarea politicilor relevante, precum și măsurile de implementare trebuie elaborate astfel încât să asigure un echilibru de șanse între femeile și bărbații cu dizabilități. Situația specifică a femeilor și fetelor cu dizabilități trebuie luată în calcul în dezvoltarea politicilor și programelor în ambele domenii, atât în cele referitoare la handicap cât și în cele privitoare la gen, la toate nivelurile, internațional, național, regional și local.

Acțiunea este necesară pentru a elimina barierele care împiedică femeile cu dizabilități să se bucure de aceleași drepturi ca și bărbații sau ca celelalte femei. Această acțiune se extinde la o gamă largă de domenii incluzând relaționarea, filiația, viața de familie, sexualitatea și protecția față de violență și abuz. Include de asemenea, măsuri care să asigure participarea egală în viața politică și publică, educație, formare profesională, angajare și viața socială și culturală. Multe din politicile acestor domenii sunt acoperite de acțiunile din acest Plan de Acțiune, dar trebuie să luăm în considerație cum se pot adresa Statele membre direct factorilor care afectează participarea femeilor și fetelor cu dizabilități.

4.3. Persoanele cu dizabilități cu nevoi crescute de sprijin⁵

Unul din cele mai vulnerabile grupuri de persoane cu dizabilități este acel grup al persoanelor care, datorită severității și naturii complexe a afecțiunii lor, necesită un alt nivel de sprijin. Calitatea vieții acestora este mai degrabă dependentă, într-un grad foarte mare, de disponibilitatea și calitatea serviciilor care ar trebui să răspundă nevoilor lor de a participa în societate într-un grad mai ridicat decât serviciile oferite persoanelor cu dizabilități în general.

Acest grup tinde să fie primul candidat pentru traiul în instituțiile rezidențiale sau în anumite cazuri în familii, dar care este foarte izolat datorită contactului extrem de redus cu furnizorii de servicii sau alți membri ai societății. Din aceste motive, persoanele din acest grup necesită servicii de calitate permanente și intensive, adaptate la nevoile lor specifice.

Legislația trebuie întărită astfel încât să corespundă, fără să se îndepărteze de modelul serviciilor bazate pe comunitate și de accesul echitabil la legislația generală. Statele membre trebuie să recunoască că aceasta necesită o planificare intensivă și o coordonare între autorități, agenții și furnizorii de servicii relevanți atât la nivel național cât și local.

4.4. Copiii și tinerii cu dizabilități

Convenția Drepturilor Copilului se bazează pe patru principii fundamentale – dreptul copilului de a nu fi discriminat; toate deciziile trebuie să țină cont de interesul copilului; dreptul copilului la viață și dezvoltare; dreptul la exprimare.

Nevoile copiilor cu dizabilități și ale familiilor lor trebuie evaluate cu grijă de către autoritățile responsabile, care trebuie să aibă în vedere furnizarea de măsuri de sprijin ce permit copilului să crească în familia sa și să fie inclus în viața și activitățile comunității locale. Copiii cu dizabilități au nevoie să primească o educație care să le îmbunătățească viața și să le permită să atingă maximum de potențial.

Calitatea furnizorilor de servicii și a structurilor de sprijin familial pot asigura o copilărie care să permită dezvoltarea și pot pune fundamentele unei vieți de adult independente și participative. De aceea, este important ca elaboratorii de politici să țină cont de nevoile copiilor cu dizabilități și a familiilor acestora atunci când elaborează politicile din domeniul handicapului cât și politicile referitoare la copil și familie.

Participarea și cetățenia activă reprezintă posibilitatea de a avea dreptul, mijloacele, spațiul și șansa iar, când este nevoie, și sprijinul pentru a participa și a influența luarea deciziilor și pentru a fi angajat în acțiuni și activități astfel încât să contribuie la construcția unei societăți mai bune. Organizațiile de tineri cu dizabilități trebuie consultate în elaborarea politicilor și programelor pentru tineret. Vocile tinerilor cu dizabilități trebuie auzite în toate domeniile care îi privesc.

Tinerii cu dizabilități încă trebuie să facă față unor bariere importante în accesarea tuturor aspectelor vieții lor: educație, muncă, sport, cultură, petrecerea timpului liber și viața comunității. Rezolvarea acestor probleme se poate face numai pe baza unei strategii comprehensive. Modalități de a asigura participarea totală în societate, ținând cont de nevoile lor specifice, trebuie cuprinse în elaborarea oricărui politici pentru tineret. În concordanță cu Charta Europeană a participării tinerilor la viața regională și locală, participarea activă a tinerilor în luarea deciziilor, precum și implicarea lor în acțiuni la nivel local și regional sunt esențiale pentru construcția unor societăți democratice inclusive și prospere.

4.5. Îmbătrânirea persoanelor cu dizabilități

Îmbătrânirea persoanelor cu dizabilități, în special a celor, care necesită un sprijin intensiv datorită afecțiunilor, reprezintă o nouă provocare pentru societățile europene. Aceasta include sprijin pentru indivizi și familiile lor, în special când părinții de vârstă înaintată sunt principalii membri ai familiei, care are grija de persoana cu dizabilități. Abordările inovative sunt necesare pentru a face față acestei provocări, într-o paletă largă de politici și servicii. Rapoartele Consiliului Europei identifică problemele cheie a acestui grup, precum și propunerile pentru rezolvarea acestora. Este necesară o acțiune coordonată, care să răspundă nevoilor specifice cu scopul de a permite vârstnicilor cu dizabilități să rămână în comunitate cât mai mult posibil. Aceasta necesită o evaluare a nevoilor individuale, precum și disponibilitatea serviciilor necesare. Problemele handicapului trebuie avute în vedere atunci când sunt elaborate politicile pentru vârstnici.

Se consideră că aceste probleme, cât și factorii care afectează participarea vârstnicilor în viața de zi cu zi, trebuie avute în vedere atunci când sunt formulate acțiunile ce reies din acest Plan de Acțiune⁶.

4.6. Persoanele cu dizabilități din cadrul minorităților și a migranților

Persoanele cu dizabilități din cadrul grupurilor minoritare, a migranților și refugiaților, pot înfrunta multiple dezavantaje datorită discriminării sau lipsei de obișnuință cu serviciile publice; de exemplu, în ciuda unei atenții crescute acordate populației roma în Europa, sunt necesare și alte acțiuni pentru recunoașterea lor ca membri deplin și egali ai societății. În interiorul propriilor comunități, persoanele cu dizabilități sunt considerate invizibile și sunt de aceea un grup vulnerabil.

Educația, angajarea în muncă, serviciile sociale și de sănătate, precum și viața culturală sunt domenii de interes deosebit pentru toate grupurile.

Statele membre trebuie să se asigure că sprijinul pentru persoanele cu dizabilități ține cont de limbajul, de bagajul cultural și de nevoile specifice ale acestor grupuri de minorități.

5. Implementarea și urmărirea aplicării

5.1. Introducere

Guvernele Statelor membre au principala responsabilitate în implementarea politicilor din domeniul handicapului la nivel național și, în mod deosebit, pentru implementarea acțiunilor specifice referitoare la ele din fiecare linie de acțiune.

Acest Plan de Acțiune ține cont de faptul că politicile antidiscriminare, administrația, resursele, demografia etc. sunt diferite de la o țară la alta. De aceea permite fiecărui Stat membru să-și stabilească prioritățile naționale și să adopte o abordare progresivă a implementării prin mijloacele corespunzătoare statului respectiv.

Se intenționează ca, atunci când sunt implementate acțiuni specifice conținute de prezentul Plan de Acțiune, statele membre să țină cont în totalitate de:

- principiile care stau la baza acestui Plan de Acțiune și care includ în mod special drepturile oamenilor la protecție împotriva discriminării, la șanse egale și la respectarea lor ca cetățeni;
- aspecte intersectoriale incluzând nevoile specifice ale femeilor și fetelor cu dizabilități, copiilor și tinerilor cu dizabilități, persoanelor cu dizabilități cu nevoi crescute de sprijin, vârstnicilor cu dizabilități, migranților cu dizabilități și persoanelor cu dizabilități din cadrul minorităților, împreună cu rolul crucial al calității serviciilor și al training-ului în furnizarea de servicii pentru persoane cu dizabilități;
- implicarea organizațiilor reprezentative ale persoanelor cu dizabilități în toate fazele de implementare, monitorizare și evaluare la nivel european, național, regional și local este considerat un element cheie.

5.1.1. Design universal

Accesul egal este esențial pentru dezvoltarea unei societăți inclusive. Design-ul clădirilor, mediului, produselor, comunicațiilor și sistemelor electronice este extrem de important pentru a permite participarea și independența persoanelor cu dizabilități în toate aspectele vieții. Design-ul universal este un mod eficient de a îmbunătăți accesibilitatea și calitatea mediului construit, serviciilor și produselor. Este important să fim siguri că design-ul mediului, construcțiilor și produselor de utilizare zilnică este corect încă de la început, mai degrabă decât să le adaptăm într-o fază ulterioară. Cu toate că nu va fi întotdeauna posibil să accesibilizăm complet clădiri vechi sau istorice sunt încă totuși prea multe obstacole care împiedică persoanele cu dizabilități să participe în toate aspectele societății și să utilizeze toate facilitățile. Promovarea principiilor design-ului universal, largă sa aplicabilitate și participarea utilizatorilor în toate fazele design-ului sunt de o importanță crucială pentru îmbunătățirea accesibilităților mediului construit, transportului, sistemelor de comunicație și produselor de utilizare zilnică.

5.1.2. Calitatea serviciilor și instruirea personalului

Calitatea și instruirea sunt principiile cheie care stau la baza liniilor de acțiune din acest plan. Multe țări europene muncesc sistematic pentru îmbunătățirea calității serviciilor și pentru instruirea personalului. Se consideră esențial ca toate politicile, serviciile și acțiunile să aibă la bază standarde de calitate înalte și să fie furnizate de personal competent și instruit. Persoanele cu dizabilități trebuie să fie punctul central de interes pentru serviciile furnizate. Satisfacția clienților trebuie să fie principala motivație pentru politici de calitate viabile. Este de o importanță vitală ca persoanele cu dizabilități, în calitate de utilizatori de servicii, să fie participanți activi în monitorizarea și asigurarea serviciilor.

Instruirea este de asemenea un element esențial în calitatea serviciilor. Aceasta nu include doar instruirea corespunzătoare pentru personalul implicat în furnizarea de servicii cu specific pentru handicap, ci și instruirea aceluia care au un rol în dezvoltarea politicilor care afectează viața persoanelor cu dizabilități. Instruirea trebuie să includă conștientizarea asupra drepturilor persoanelor cu dizabilități.

5.1.3. Abordarea generală sau responsabilizarea sectorială

O abordare generală (mainstreaming), sau responsabilizarea sectorială, în dezvoltarea politicilor și în furnizarea serviciilor joacă un rol important în promovarea unei societăți inclusive și este un principiu cheie al acestui Plan de Acțiune. Generalizarea implică integrarea serviciilor pentru persoane cu dizabilități cu cele pentru ceilalți cetățeni. Scopul este de a trece de la politicile care sprijină segregarea la integrarea în politicile cu caracter general, acolo unde este posibil. Oricum, generalizarea nu exclude existența politicilor

specifice handicapului, acolo unde ele sunt în interesul persoanei cu dizabilități (așa numita abordare twin-track).

În practică, această abordare înseamnă că politicile referitoare la handicap nu mai sunt doar responsabilitatea unui anume minister sau departament. Este responsabilitatea tuturor ministerelor să se asigure că inițiativele lor țin cont de drepturile persoanelor cu dizabilități. Trebuie promovată coordonarea între sectoarele guvernamentale și focalizată pe problema handicapului pentru a întări și dezvolta abordarea integrată.

5.2. Implementarea

Guvernele Statelor membre au principala responsabilitate în implementarea politicilor din domeniul handicapului la nivel național și în mod deosebit pentru implementarea acțiunilor specifice referitoare la ele din fiecare linie de acțiune.

Statele membre trebuie să efectueze o evaluare a programelor și politicilor existente în domeniul handicapului și să sublinieze principiile de bază, comparativ cu Planul de Acțiune al Consiliului Europei pentru a identifica în ce domenii mai trebuie făcute progrese și ce acțiuni specifice trebuie realizate.

Pe baza acestor evaluări, Statele membre trebuie să elaboreze strategii care să asigure că propriile lor programe și acțiuni din domeniul handicapului avansează progresiv conform Planului de Acțiune pentru persoanele cu dizabilități al Consiliului Europei și resurselor financiare naționale. Prioritățile și stabilirea unui program care să măsoare progresul sunt responsabilitățile fiecărui Stat membru. Este important ca implementarea planului de către fiecare Stat membru să fie sprijinită printr-o abordare coordonată cu implicarea tuturor factorilor relevanți inclusiv organizațiile neguvernamentale ale persoanelor cu dizabilități ca și necesar.

Ca parte a implementării, Statele membre trebuie să ia în considerație problema definiției handicapului ca și necesar.

Statele membre vor traduce Planul de Acțiune în limbile lor oficiale și vor face disponibile aceste traduceri în format alternativ. Statele membre vor promova Planul de Acțiune, implicând toți factorii relevanți astfel încât să asigure un sprijin pe termen lung.

La solicitare, Consiliul Europei va asista Statele membre în implementarea Planului de Acțiune. Statele membre vor lua în considerare cooperarea cu Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei și vor dezvolta proiecte în scopul implementării Planului de Acțiune la nivel național.

5.3. Urmărirea aplicării

Guvernele Statelor membre au responsabilitatea principală pentru continuarea planurilor de acțiune la nivel național, acolo unde vor decide asupra revizuirii lor corespunzătoare. În acel moment, Statele membre trebuie să consulte principalii factori din domeniu, în special organizațiile neguvernamentale ale persoanelor cu dizabilități.

La nivel european, urmărirea aplicării Planului de Acțiune trebuie să se focalizeze pe întărirea cooperării în domeniul handicapului și trebuie să permită într-un mod structurat schimburi efective de informații, experiență și bune practici.

Urmărirea efectivă a aplicării acestui plan solicită Statelor membre să furnizeze regulat informații relevante Consiliului Europei. În acest context, raportările guvernelor naționale către parlament, precum și raportările furnizate de organizațiile neguvernamentale sunt de un interes și o relevanță deosebită.

Forumul creat pentru urmărirea implementării acestui Plan de Acțiune va administra acest proces, inclusiv procedurile necesare, stabilirea unui program, precum și o posibilă revizuire intermediară. Acest forum poate sugera Statelor membre analizarea în profunzime a unor priorități specifice. El se va asigura de informarea în mod regulat a Comitetului de Miniștri despre progresele făcute în implementarea Planului de Acțiune.

Organizațiile internaționale neguvernamentale ale persoanelor cu dizabilități vor participa la acest proces în cadrul regulilor de procedură date. Mai mult ca atât, alți factori interesați relevanți pot fi invitați să contribuie la acest proces printr-o modalitate care va fi specificată în termenii de referință pentru forumul desemnat.

**Declarația Ministerială de la Malaga privind Persoanele cu dizabilități
"Să progresăm către deplina participare ca cetățeni"**

(adoptată la cea de-a Doua Conferință Europeană a Miniștrilor responsabili cu politicile de integrare pentru persoanele cu dizabilități, Malaga, Spania, 7-8 mai 2003)

1. Noi, Miniștrii responsabili de politicile de integrare pentru persoanele cu dizabilități, reuniți la invitația guvernului spaniol la Malaga, în zilele de 7 și 8 mai 2003, la cea de a doua Conferință a Miniștrilor, organizată de Consiliul Europei,

1. Luând în considerație :

2. că scopul Consiliului Europei, așa cum este stabilit în Statutul său, este acela de "a realiza o unitate mai strânsă între membrii săi pentru salvagardarea și promovarea idealurilor și principiilor care constituie patrimoniul lor comun și pentru facilitarea progresului lor economic și social";

3. rezultatul Primei Conferințe a Miniștrilor responsabili cu politicile de integrare pentru persoanele cu dizabilități - Paris, 7-8 noiembrie 1991 - cu titlul "Trai independent pentru persoanele cu dizabilități", care a condus la adoptarea de către Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei, a Recomandării Nr. R (92) 6 privind o politică coerentă pentru persoanele cu dizabilități;

4. faptul că protecția și promovarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și posibilitatea de a se bucura pe deplin de acestea sunt esențiale pentru o participare activă a persoanelor cu dizabilități în societate și că principiul egalității șanselor pentru persoanele cu dizabilități reprezintă o valoare fundamentală împărtășită de statele membre ale Consiliului Europei;

5. contribuția Mișcării Europene a persoanelor cu dizabilități la cea de a doua Conferință Ministerială a Consiliului Europei privind persoanele cu dizabilități "De la vorbe la fapte", adoptată în cadrul Forumului ONG-urilor europene la 8 aprilie 2003 la Madrid;

6. existența unor diferențe substanțiale între Statele membre ale Consiliului Europei cu privire la situația lor politică, economică și socială și a faptului că unele țări, în special acelea a căror economie este în tranziție, pot fi mai puțin pregătite să răspundă cerințelor politicilor moderne în domeniul handicapului și au nevoie de mai multă consiliere și de suport suplimentar;

7. faptul că politicile pentru persoanele cu dizabilități se confruntă cu provocări de ordin politic, economic, social, demografic, cultural și tehnologic, în ultimul deceniu, din cauza diverselor schimbări pe care le-a suferit Europa, schimbări care afectează calitatea vieții populației și fac să apară multiple provocări, oferind, în același timp, noi posibilități pentru dezvoltarea de politici coerente pentru persoanele cu dizabilități;

8. faptul că două aspecte sunt deosebit de relevante în relație cu persoanele cu dizabilități: pe de o parte, numărul crescând al populației vârstnice din Europa, care trebuie luat în considerație la elaborarea oricărei strategii viitoare pentru coeziunea socială pentru a preveni dependența de serviciile de suport pe parcursul vieții și menținerea calității vieții persoanelor vârstnice; pe de altă parte, faptul că, datorită progreselor științifice în domeniul sănătății și îmbunătățirii condițiilor de viață, persoanele cu deficiențe psihice și mintale trăiesc o viață mai îndelungată și mai bună, ceea ce duce la apariția de nevoi suplimentare de furnizare de servicii, suport economic și protecție a drepturilor omului;

9. faptul că anul 2003 a fost proclamat de către Uniunea Europeană Anul european al persoanelor cu dizabilități și că obiectivul principal al acestuia este creșterea conștientizării privind dreptul persoanelor cu dizabilități la șanse egale promovând posibilitatea acestora de a se bucura pe deplin și egal de aceste drepturi;

10. lucrările comitetului Ad Hoc al ONU pentru "examinarea propunerilor pentru o convenție internațională globală și integrată pentru promovarea și protejarea drepturilor și demnității persoanelor cu dizabilități";

11. efortul depus de Comitetul Consiliului Europei de Reabilitare și Integrare a Persoanelor cu dizabilități pentru îmbunătățirea colaborării în cadrul Acordului Parțial în domeniul social și al sănătății publice;

12. realizările Consiliului Europei și ale altor organizații internaționale, instituții sau evenimente, cuprinse în anexa la prezenta Declarație;

2. Reafirmăm :

13. angajarea noastră de a garanta drepturile omului și libertățile fundamentale pentru toate persoanele care se află sub jurisdicția țărilor noastre, conform celor stabilite în Convenția Europeană pentru Drepturile Omului, și că toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și drepturi și cu capacitatea de a contribui în mod constructiv la dezvoltarea și la bunăstarea societății, și că toți indivizii sunt egali în fața legii și îndreptățiți la o protecție egală a legii;

14. măsurile luate pentru o implementare deplină și efectivă a drepturilor omului, așa cum sunt ele enunțate în instrumentele europene și internaționale privitoare la drepturile omului, trebuie să fie aplicabile fără discriminare sau distincție de nici un fel, inclusiv dizabilitatea;

15. hotărârea noastră, exprimată cu ocazia Primei Conferințe a Miniștrilor responsabili cu politicile pentru persoanele cu dizabilități care a avut loc în 1991 la Paris, de a promova o politică coerentă și integrată pentru persoanele cu dizabilități și Recomandarea nr. R (92) 6 privind "O politică pentru persoanele cu dizabilități" a determinat țările să adopte măsuri legislative și politice care să conducă la progres pe calea către o participare deplină și că acesta este un document de referință fundamental care ar trebui să constituie o platformă pentru acțiuni viitoare;

16. că promovarea spiritului cetățenesc și a participării depline a persoanelor cu dizabilități comportă o îmbunătățire a autonomiei individului, de așa manieră încât acesta să poată prelua controlul asupra propriei vieți, ceea ce poate necesita măsuri de suport specifice;

3. Considerăm :

17. că obiectivul nostru principal pentru deceniul următor este acela de a îmbunătăți calitatea vieții persoanelor cu dizabilități și a familiilor lor, punând accentul pe integrarea și participarea lor deplină în societate, deoarece o societate participativă și activă este în beneficiul populației în întregul ei;

18. că măsurile luate în scopul de a îmbunătăți calitatea vieții persoanelor cu dizabilități trebuie să se bazeze pe o evaluare solidă a situației, a potențialului și preferințelor lor, dezvoltând abordări inovative referitoare la servicii, luând în considerație preferințele și drepturile lor, precum și circumstanțele specifice;

19. că o strategie adecvată pentru atingerea acestui obiectiv ar trebui enunțată într-un Plan de Acțiune viitor pentru promovarea eliminării tuturor formelor de discriminare față de persoanele cu dizabilități de toate vârstele, și mai ales față de femeile cu dizabilități și de persoanele cu dizabilități care au nevoie de un nivel mai ridicat de suport, astfel încât acestea să se poată bucura de drepturile omului, de libertățile fundamentale și de depline drepturi cetățenești;

20. că este necesar să se adopte o abordare integrată în elaborarea politicilor și a legislației naționale și internaționale și nevoile persoanelor cu dizabilități să fie reflectate în mod corespunzător în toate domeniile relevante ale politicilor, mai ales în zonele cheie, cum sunt: locuirea, educația, orientare și formare profesională, angajarea în muncă, mediul fizic, transportul public, informația, îngrijirea sănătății și protecția socială;

21. că un obiectiv fundamental este acela de a lua măsuri economice, sociale, educative, de ocupare a forței de muncă, de mediu și sănătate, pentru a păstra capacitatea maximă a fiecărui individ cu dizabilități pe tot parcursul vieții sale și pentru a ajuta prevenirea handicapului;

22. că educația este un instrument fundamental de integrare socială și că trebuie făcute eforturi pentru a da posibilitate copiilor cu dizabilități să frecventeze școlile de masă, dacă aceasta este în interesul copilului, să se faciliteze trecerea de la școală sau facultate la ocuparea unui loc de muncă și de a dezvolta conceptul de educație continuă;

23. că egalitatea de acces la ocuparea unui loc de muncă este un element cheie pentru participarea socială; de aceea, ar trebui făcute progrese în integrarea persoanelor cu dizabilități pe piața muncii, de preferință pe piața deschisă, mutând accentul pe evaluarea abilităților și pe implementarea de politici active

și că diversificarea forței de muncă prin promovarea accesului persoanelor cu dizabilități la piața normală a muncii este o valoare adăugată pentru societate;

24. este esențial să conștientizăm natura socială a tehnologiei și să profităm de potențialul noilor tehnologii, în scopul creșterii autonomiei și a interacțiunilor persoanelor cu dizabilități, în toate domeniile vieții;

25. că rezultatul progreselor științifice în domeniul sănătății și îmbunătățirii condițiilor de viață, persoane cu dizabilități fizice, psihologice și intelectuale trăiesc mai mult, este faptul că acestea generează noi nevoi și provocări în ceea ce privește furnizarea de servicii, ceea ce ar putea fi soluționat prin abordări inovative;

26. că este necesar să ne asigurăm că beneficiile unei vieți mai îndelungate nu generează un număr crescând de persoane dependente de serviciile de suport, prin încurajarea populației, începând cu vârsta cea mai mică, să adopte obiceiuri și condiții de viață sănătoase, care să permită păstrarea unei stări bune de sănătate fizică și mentală la o vârstă avansată;

27. că sunt necesare progrese în eliminarea barierelor și în adoptarea principiului de design universal pentru a împiedica crearea de noi bariere;

28. că există un număr redus, dar în creștere, de persoane cu dizabilități care au nevoie de un nivel mai ridicat de suport și recunoaștem în consecință nevoia de a întări structurile care li se adresează lor și familiilor lor, fără să ne îndepărtăm însă de la modelul serviciilor comunitare;

29. că situația femeilor cu dizabilități în Europa merită o mai bună vizibilitate și o atenție deosebită pentru a le garanta independența, autonomia, participarea și integrarea în societate și că acțiunea întreprinsă ar trebui să susțină o abordare integrată a egalității sexelor în elaborarea politicii privitoare la dizabilitate;

4. Ne angajăm :

30. să lucrăm în cadrul drepturilor omului și al luptei împotriva discriminării pentru a introduce egalitatea șanselor pentru persoanele cu dizabilități în toate domeniile de activitate;

31. să nu facem discriminare pe baza originii handicapului sau a identității persoanei cu dizabilitate;

32. să promovăm posibilitatea, pentru persoanele cu dizabilități, de a duce o viață independentă, în cadrul comunității, prin adoptarea progresivă a principiilor tehnologiilor inclusive și de design universal, între altele în dezvoltarea mediului, a serviciilor publice, a sistemelor de comunicație și a locuinței;

33. să întărim coordonarea în interiorul și între departamentele guvernamentale, cu o angajare deosebită pentru a promova echitatea în furnizarea de servicii publice, în îngrijirea sănătății și în sistemul legislativ, precum și să îmbunătățim gradul de răspuns între nivelurile de responsabilitate locală, regională și națională;

34. să promovăm furnizarea de servicii de calitate, răspunzând nevoilor persoanelor cu dizabilități, care să fie accesate pe baza unor criterii de eligibilitate publicate, stabilite pe baza unei evaluări aprofundate și echitabile, definite în funcție de alegerea, autonomia, bunăstarea și concepțiile persoanei cu dizabilități, cu garanții și reglementări adecvate, și cu posibilitatea de a face recurs la o instanță independentă și să consolidăm și să întărim măsurile deja implementate;

35. să susținem integrarea persoanelor cu dizabilități în toate domeniile vieții prin educație și să ne angajăm în fața persoanelor cu dizabilități ca cetățeni care au capacitatea de a-și controla propria viață;

36. să facem să progreseze integrarea persoanelor cu dizabilități pe piața muncii prin deplasarea accentului pe evaluarea abilităților, mai ales a abilităților profesionale, și prin a face orientarea și formarea profesională, precum și angajarea acestora, mai accesibilă;

37. să luăm în considerare totalitatea nevoilor copiilor cu dizabilități și a familiilor lor, precum și pe cele ale persoanelor în vârstă cu dizabilități, fără însă să repunem în discuție angajamentele actuale față de persoanele adulte cu dizabilități, de vârstă activă, indiferent dacă acestea sunt angajate sau nu în muncă, conștienți fiind de faptul că angajarea în muncă nu este singurul criteriu de spirit civic, singura arie de participare și singura cale spre demnitatea umană;

38. să continuăm să susținem cercetarea științifică aplicată, mai ales în domeniul noilor tehnologii ale informației și comunicațiilor, pentru a îmbunătăți asistența care să faciliteze participarea interactivă la toate domeniile vieții;

39. să punem în practică mijloacele necesare atingerii unei egalități efective de șanse între bărbați și femei și unei participări active a persoanelor cu dizabilități, cu accent special pe femei și fete, în domeniul educației și formării, al angajării în muncă, în politica socială, în participare și luarea de decizii, sexualitate, reprezentare socială, maternitate, locuință și viață de familie și pentru prevenirea violenței;

40. să realizăm analize suplimentare privind amplitudinea măsurilor și prevederilor care ar îmbunătăți în mod efectiv viața în cadrul societății pentru persoanele cu dizabilități cu nevoi ridicate de sprijin și să colectăm datele statistice necesare pentru definirea și evaluarea politicilor privind dizabilitatea;

41. să determinăm evaluarea, cu atenție, a nevoilor familiilor cu copii cu dizabilități, de către autoritățile responsabile, pentru a putea furniza măsuri de suport adecvate care să permită copiilor să crească în sânul familiilor lor, să participe la viața locală și să primească educație;

42. să determinăm evaluarea aprofundată a nevoilor familiilor care asigură servicii informale de îngrijire, mai ales a familiilor care au copii cu dizabilități cu nevoi sporite de suport, pentru a le asigura informație, formare și asistență, inclusiv suport psihologic, pentru a le facilita viața în cadrul familiei;

43. să lucrăm la dezvoltarea de programe și de resurse pentru acoperirea nevoilor persoanelor cu dizabilități, care îmbătrânesc;

44. să încurajăm populația, încă de la vârsta cea mai fragedă, să aibă obiceiuri și condiții de viață sănătoase pentru a avea o îmbătrânire activă, în cea mai bună stare de sănătate fizică și mintală;

45. să lucrăm în direcția dezvoltării unei imagini pozitive a persoanelor cu dizabilități, în colaborare cu diverși actori implicați, inclusiv media;

46. să implicăm persoane cu dizabilități în luarea de decizii care le afectează viața și organizații ale persoanelor cu dizabilități în elaborarea de politici, acordând o atenție deosebită persoanelor cu dizabilități asociate sau cu boli complexe și celor care nu se pot reprezenta singure;

47. să promovăm participarea și colaborarea partenerilor sociali și a tuturor celorlalte părți și actori, publici sau privați, implicați în elaborarea de politici;

5. Recomandăm :

48. Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei să continue să promoveze politici care să asigure un deplin spirit cetățenesc și participarea activă a persoanelor cu dizabilități, cu participarea deplină a tuturor statelor membre, și să se întărească rolul Consiliului Europei ca platformă pentru cooperarea internațională în domeniul elaborării de politici pentru persoanele cu dizabilități, invitând Comitetul pentru Reabilitarea și Integrarea Persoanelor cu dizabilități și a altor comitete relevante ale Consiliului Europei să promoveze o abordare integrată a politicilor relative la persoanele cu dizabilități în ariile lor de competență;

49. elaborarea, ținând cont de considerațiile rezultate în cadrul acestei Conferințe Ministeriale, a unui Plan de Acțiune a Consiliului Europei pentru persoanele cu dizabilități: un nou cadru politic european pentru deceniul următor, bazat pe drepturile omului și pe parteneriatul între diferiții actori, stabilind obiective strategice și priorități pentru ca persoanele cu dizabilități să aibă un deplin spirit cetățenesc și o participare activă la viața comunității, prin politici viabile, rezonabile - din punct de vedere financiar - și durabile;

50. Consiliul Europei să joace un rol activ în negocieri în contextul sesiunilor următoare ale Comitetului Ad Hoc al ONU pentru "examinarea propunerilor în vederea elaborării unei convenții globale și integrate pentru promovarea și protejarea drepturilor și a demnității persoanelor cu dizabilități", profitând de marea experiență în materie de drepturi ale omului a Consiliului;

6. Invităm :

51. toate statele membre ale Consiliului Europei și pe cele cu drept de observator, precum și pe reprezentanții organizațiilor neguvernamentale europene să participe la activitățile și lucrările Consiliului privind promovarea unei politici coerente pentru și prin participarea deplină a persoanelor cu dizabilități;

7. Dorim :

52. să împărtășim cu toată lumea convingerile, valorile și principiile privitoare la drepturile omului și libertățile fundamentale ale persoanelor cu dizabilități, precum și la spiritul cetățenesc deplin și participarea activă la viața comunității, stabilite în această Declarație a Miniștrilor Europeni și recunoscute drept caracteristici europene comune.

* * *

În sfârșit, mulțumim Autorităților Spaniole pentru excelența organizare a Conferinței și pentru generoasa lor ospitalitate.

Texte de referință

Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale (ETS n° 5).

Charta Socială Europeană (ETS n° 35) și Charta Socială Europeană (revizuită) (ETS n° 163);

Codul European de Securitate Socială (ETS n° 48), Protocolul la Codul European de Securitate Socială (ETS n° 48A), Codul European de Securitate Socială (revizuit) (ETS n° 139);

Convenția pentru Protecția Drepturilor Omului și a Demnității Ființei Umane cu privire la Aplicațiile din Biologie și din Medicină: Convenția privind Drepturile Omului și Biomedicină (ETS n° 164);

Convenția pentru Păstrarea Patrimoniului Arhitectural al Europei (ETS n° 121).

Convenția europeană a peisajului (ETS n° 176);

„Strategia pentru Coeziune Socială”, adoptată de Comitetul European pentru Coeziune Socială al Consiliului Europei la 12 mai 2000;

Recomandarea nr. R (86) 18 a Comitetului de Miniștri către Statele membre, numită „Charta Europeană a Sportului pentru toți: persoanele cu dizabilități”;

Recomandarea nr. R (92) 6 a Comitetului de Miniștri către Statele membre referitoare la o politică coerentă pentru persoanele cu dizabilități;

Rezoluția ResAP (95)3 referitoare la o Chartă pentru evaluarea profesională a persoanelor cu dizabilități;

Recomandarea nr. R (96) 5 a Comitetului de Miniștri către Statele membre referitoare la concilierea vieții profesionale cu cea de familie;

Recomandarea nr. R (98) 3 a Comitetului de Miniștri către Statele membre referitoare la accesul la învățământul superior;

Recomandarea nr. R (98) 9 a Comitetului de Miniștri către Statele membre referitoare la dependență;

Recomandarea nr. R (99) 4 a Comitetului de Miniștri către Statele membre referitoare la protecția legală a persoanelor adulte fără capacitate de exercițiu;

Recomandarea Rec(2001)12 a Comitetului de Miniștri către Statele membre referitoare la adaptarea serviciilor de îngrijiri medicale la cererea de îngrijiri și de servicii a persoanelor aflate în situație de marginalizare;

Recomandarea Rec(2001)19 a Comitetului de Miniștri către Statele membre referitoare la participarea cetățenilor la viața publică locală;

Recomandarea Rec(2002)5 a Comitetului de Miniștri către Statele membre referitoare la protecția femeilor împotriva violenței;

Recomandarea Rec(2003)3 a Comitetului de Miniștri către Statele membre referitoare la participarea în egală măsură a femeilor și bărbaților la luarea deciziilor politice și publice;

Recomandarea Rec(2003)19 a Comitetului de Miniștri către Statele membre referitoare la îmbunătățirea accesului la drepturile sociale;

Recomandarea Rec(2004)10 a Comitetului de Miniștri către Statele membre referitoare la protecția drepturilor omului și demnității persoanelor cu tulburări mentale;

Recomandarea Rec(2004)11 a Comitetului de Miniștri către Statele membre referitoare la normele juridice, operaționale și tehnice standard ale votului electronic;

Recomandarea Rec(2004)15 a Comitetului de Miniștri către Statele membre referitoare la guvernarea electronică (“e-governance”);

Recomandarea Rec(2005)5 a Comitetului de Miniștri către Statele membre referitoare la drepturile copiilor care se află în instituții rezidențiale;

Rezoluția ResAP(2001)1 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei referitoare la introducerea principiilor Design-ului Universal în curriculum-ul tuturor profesiilor care au legătură cu mediul fizic construit („Rezoluția de la Tomar”);

Rezoluția ResAP(2001)3 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei numită „Spre drepturi cetățenești depline a persoanelor cu dizabilități datorită unor noi tehnologii incluzive”;

Rezoluția ResAP (2005)¹ a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei referitoare la protecția adulților și copiilor cu dizabilități împotriva abuzurilor;

Recomandarea 1185 (1992) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei referitoare la politicile de readaptare pentru persoanele cu dizabilități;

Recomandarea 1418 (1999) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei referitoare la protecția drepturilor omului și a demnității bolnavilor incurabili și pe moarte;

Recomandarea 1560 (2002) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei numită "Spre eforturi concentrate pentru a trata și repara leziunile măduvei spinării";

Recomandarea 1592 (2003) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei numită "Către deplina integrare a persoanelor cu dizabilități";

Recomandarea 1598 (2003) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei referitoare la protecția limbajului semnelor în Statele membre ale Consiliului Europei;

Recomandarea 1601 (2003) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei referitoare la îmbunătățirea condițiilor de viață a copiilor abandonați aflați în instituții rezidențiale;

Recomandarea 1698 (2005) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei referitoare la drepturile copiilor instituționalizați;

Rezoluția 216 (1990) a Conferinței Permanente a Puterilor Locale și Regionale a Consiliului Europei referitoare la reabilitarea și readaptarea persoanelor cu dizabilități: rolul puterilor locale;

Recomandarea 129 (2003) și Rezoluția 153 (2003) a Congresului puterilor locale și regionale al Consiliului Europei referitoare la grupurile vulnerabile și la angajarea în muncă;

Carta europeană revizuită referitoare la participarea tinerilor la viața comunității locale și regionale (Congres), 21 mai 2003;

Declarația finală adoptată de Șefii de Stat și de Guvern ai Statelor membre ale Consiliului Europei, reuniți la Strassbourg cu ocazia Celui de-al Doilea Summit al Consiliului Europei (octombrie 1997) și care au recunoscut următoarele: "coeziunea socială constituie una dintre exigențele primordiale a Europei lărgite și că acest obiectiv trebuie urmărit ca o componentă esențială a promovării drepturilor omului și demnității umane";

Declarația finală (Declarația de la Malta) adoptată la Conferința Consiliului Europei referitoare la Accesul la Drepturile Sociale, 14-15 noiembrie 2002;

Contribuția Comisarului Consiliului Europei pentru Drepturile Omului;

Convenția Națiunilor Unite cu privire la drepturile copiilor (1989);

Pactul Internațional al Națiunilor Unite cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (1966);

Pactul Internațional al Națiunilor Unite cu privire la drepturile civile și politice (1966);

Declarația Universală a Națiunilor Unite pentru drepturile omului (1948);

Regulile Standard privind Egalizarea Șanselor pentru Persoanele cu dizabilități, adoptate de Adunarea Generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 48/96, (1993);

Declarația de la Salamanca și cadrul de acțiune pentru educație și nevoi speciale UNESCO (1994);

Planul Internațional de Acțiune cu privire la persoanele în vârstă, adoptat de cea de-a doua Adunare Mondială cu privire la îmbătrânire (Madrid 8-12 aprilie 2002);

Strategia regională de implementare a Planului Internațional de Acțiune cu privire la Îmbătrânire (Madrid, 2002), adoptată de către Conferința ministerială privind Îmbătrânirea a Comisiei economice pentru Europa a Națiunilor Unite (Berlin 11-13 septembrie 2002);

Clasificarea Internațională a Incapacității, Deficiențelor și Handicapului, (ICIDH) a Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), 1980;

Clasificarea Internațională a Funcționării, Handicapi și Sănătății (CIF) a Organizației Mondiale a Sănătății (OMS) (2001);

Convenția Organizației Internaționale a Muncii (ILO) referitoare la readaptarea profesională și la angajarea în muncă a persoanelor cu dizabilități (nr. C159) (1983) și Recomandarea Organizației Internaționale a Muncii (nr. R168);

Rezoluția Consiliului Europei și a miniștrilor educației întruniți în cadrul Consiliului, în data de 31 mai 1990, referitoare la integrarea copiilor și tinerilor cu dizabilități în sistemele de învățământ obișnuite;

Comunicatul Comisiei pentru egalitatea de șanse pentru persoanele cu dizabilități – „O nouă strategie pentru Comunitatea europeană”, (COM(96) 406 final);

Rezoluția Consiliului Uniunii Europene și a reprezentanților guvernelor Statelor membre întruniți în cadrul Consiliului la 20 decembrie 1996, referitoare la egalitatea de șanse pentru persoanele cu dizabilități;

Recomandarea Consiliului din 4 iunie 1998 referitoare la emiterea unui card de parcare pentru persoanele cu dizabilități (98/376/EC);

Rezoluția Consiliului din 17 iunie 1999, referitoare la egalitatea de șanse în domeniul angajării în muncă a persoanelor cu dizabilități (199/C 186/02);

Comunicatul Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social și către Comitetul Regiunilor - Spre o Europă fără bariere pentru persoanele cu dizabilități, (COM (2000)284 final);

Directiva (2000/78/EC) a Consiliului din 27 noiembrie 2000 referitoare la crearea unui cadru general în favoarea unui tratament egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă;

Decizia Consiliului (2000/750/EC) din 27 noiembrie 2000 referitoare la stabilirea unui program de acțiune comunitar pentru lupta împotriva discriminării (2001-2006);

Decizia Consiliului (2001/903/CE) din 3 decembrie 2001 referitoare la Anul european al persoanelor cu dizabilități 2003;

Rezoluția Consiliului din 6 februarie 2003 referitoare la „eAccesibilitate” – îmbunătățirea accesului persoanelor cu dizabilități la o societate bazată pe cunoaștere (2003/C39/03);

Rezoluția Consiliului din 5 mai 2003, referitoare la egalitatea de șanse pentru elevii și studenții cu dizabilități în domeniul învățământului și al formării profesionale (2003/C134/04);

Rezoluția Consiliului din 6 mai 2003 referitoare la accesul persoanelor cu dizabilități la infrastructuri și activități culturale (2003/C 134/05);

Rezoluția Consiliului din 15 iulie 2003 referitoare la promovarea angajării în muncă și a integrării sociale a persoanelor cu dizabilități (2003/C 175/01);

Comunicatul Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social și către Comitetul Regiunilor: eAccesibilitatea (COM(2005) 425 final);

Comunicatul Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social și către Comitetul Regiunilor: implementarea, evaluarea globală și a rezultatelor Anului european al persoanelor cu dizabilități 2003 (COM(2005) 486 final);

Comunicatul Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social și către Comitetul Regiunilor: situația persoanelor cu dizabilități în Uniunea Europeană lărgită: Planul de Acțiune European 2006-2007 (COM(2005) 604 final);

Comunicatul Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social și către Comitetul Regiunilor: egalitatea de șanse pentru persoanele cu dizabilități: un Plan de Acțiune European (COM(2003) 650 final);

Declarația de la Madrid “Nediscriminarea și acțiunile pozitive conduc la incluziune socială”, adoptată la Conferința Europeană a organizațiilor neguvernamentale, de la Madrid, martie 2002;

Declarația de la Barcelona: orașul și dizabilitatea (1995);

Declarația Partenerilor Sociali Europeni cu privire la angajarea în muncă a persoanelor cu dizabilități (Cologne, mai 1999);

Declarația Partenerilor Sociali Europeni pentru Anul european al persoanelor cu dizabilități: „Să promovăm egalitatea de șanse și accesul la angajarea în muncă a persoanelor cu dizabilități” (20 ianuarie 2003);

Contribuția mișcării europene a persoanelor cu dizabilități la cea de-a doua Conferință ministerială a Consiliului Europei referitoare la persoanele cu dizabilități “De la cuvinte la fapte” adoptată cu ocazia Forumului european al organizațiilor neguvernamentale de la Madrid, 8 aprilie 2003.

Nota 1 Geneva, 2001

Nota 2 Protejarea adulților și copiilor cu dizabilități, Consiliul Europei, Strasbourg, 2003 ISBN 92-871-4919-4

Nota 3 Discriminarea împotriva femeilor cu dizabilități, Consiliul Europei, Strasbourg, 2003 ISBN 92-871-5316-7 Viața în comunitate pentru persoanele cu dizabilități care necesită un grad ridicat de asistență, Consiliul Europei, Strasbourg, 2004

Nota 4 Orice referință existentă în acest Plan de Acțiune la adresa femeilor cu dizabilități include de asemenea și fetele cu dizabilități

Nota 5 Viața în comunitate pentru persoanele cu dizabilități care necesită un grad ridicat de asistență

Nota 6 Cadrul analizei calitative și cantitative al procesului de îmbatrânire al persoanelor cu dizabilități, Consiliul Europei, Strasbourg, 1998, ISBN 92-871-3327-1